ХАЛҚЛАРИМИЗНИНГ ИДЕАЛЛАРИ УМУМИЙ, ЙЎЛИ БИР, МАҚСАДИ БИР — КОММУНИСТИК ЖАМИЯТ ҚУРИШДАН ИБОРАТ

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ, ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

10-ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 142 (2433).

21 ИЮЛЬ ЯКШАНБА 1963 ЙИЛ

БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ҚАРДОШ ВЕНГРИЯДАН КЕЛГАН ДЎСТЛАР ШАРАФИГА

МОСКВА, 20 июль. (ТАСС). Кеча Венгрия Халқ Республикасининг Совет Иттифоқидаги элчиси Йожеф Сипка Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Венгрия революцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг Раиси Янош Кадар бошчилигидаги Венгрия Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегацияси шарафига қабул маросими ўтказди.

Қабул маросимида Совет томонидан КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев рафиқаси билан, шунингдек Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг бошқа раҳбарлари ҳозир бўлдилар.

Меҳмонлар орасида чет эл дипломатлари, журналистлар бор эди.

Йожеф Сипка меҳмонларни табриклади.

Қардошларча, самимий вазиятда ўтган қабул маросими вақтида Янош Кадар ва Н. С. Хрушчев қадаҳ кўтариб, дўстона нутқ сўзладилар.

БИРЛИГИМИЗ БУЗИЛМАСДИР

Совет Иттифоқи ва Венгрия Халқ Республикаси халқлари ўртасида дўстлик митинги

МОСКВА, 19 июль. (ТАСС). Бизнинг мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Венгрия Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегациясини совет кишилари ғоят самимий ва қизғин кутиб олмоқдалар. Бу визит улуғ социалистик ҳамдўстликнинг икки мамлакати — СССР ва Венгрия ўртасидаги қардошлик муносабатлари тарихига ёзилган ажойиб саҳифа бўлиб киради.

Бугун Кремлнинг Съездлар саройида бўлиб ўтган митинг Совет Иттифоқи ва Венгрия Халқ Республикаси халқлари бузилмас бирлигининг ёрқин намойиши бўлди.

Венгриялик меҳмонларимиз — Янош Кадар, Бела Биску, Лайош Фехер, Йене Фок, Шандор Гашпар, Андраш Бенкеи, Янош Петер, Йожеф Сипка ўртоқлар, Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг раҳбарлари Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. И. Микоян, М. А. Суслов, Н. С. Хрушчев, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ш. Р. Рашидов, П. Н. Демичев, Л. Ф Ильичев, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, В. Н. Титов, А. Н. Шелепин ўртоқлар президиумга чиққанларида митинг қатнашчилари уларни гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар.

Митингни КПСС Москва шаҳар комитетининг секретари А. Е. Бирюков очади. У бундай дейди: Москва меҳнаткашлари азиз дўстлар билан — Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Венгрия Революцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг раиси ўртоқ Янош Кадар бошчилигидаги Венгрия Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегацияси аъзолари билан жон-дилдан хурсанд бўлиб учрашмоқдалар. Москваликлар, бутун совет халқи шу нарсага аминдирларки, венгриялик дўстларимизнинг мамлакатимизга визит билан келиши Совет-Венгрия дўстлигининг янада ривожланишига, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг бирлиги мустаҳкамланишига ёрдам беради.

Пойтахт меҳнаткашлари номидан Владимир Ильич номли завод ишчиси коммунистик меҳнат зарбдори С. А. Антонов сўзга чиқади. У дейдики, совет ва венгер халқларининг дўстлиги мустаҳкам ва бузилмасдир. Бу дўстлик социализм ва коммунизм қуриш учун курашда мақсадларнинг умумийлигига, пролетар интернационализмининг ленинча буюк принципларига асосланган.

Ўртоқ Антонов ўз корхонаси ишчиларининг меҳнат зафарлари ҳақида гапиради. У дейдики, бутун кучимизни коммунизм қуришдан иборат улуғ ишга бағишлаш, ўз меҳнатимиз билан севикли Ватаннинг ва бутун социалистик лагернинг куч-қудратини мустаҳкамлаш бизнинг ишчи ифтихоримиздир, биз буни совет кишисининг интернационал бурчи деб биламиз.

Нотиқ, Марказий Комитетнинг Совет Иттифоқининг партия ташкилотларига, барча коммунистларига Очиқ хатида баён этилган ҳамма фикрлар ва хулосаларни совет кишилари қизғин ва якдиллик билан маъқуллайдилар, деди. Бу хатда ўзининг бутун фаолиятида марксча-ленинча буюк таълимотни муқаддас билиб ва унга оғишмай амал қилаётган қудратли социализм лагерининг, бутун халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг бирлигини мустаҳкамлаш ҳақида тинмай ғамхўрлик қилаётган партиямизнинг ленинча йўли ёрқин ифода этилган.

Ёзувчи Б. Н. Полевой минбарга чиқади. Мен венгриялик азиз меҳмонларимизни Москва интеллигенцияси номидан табриклаш шарафига муяссар бўлганлигим учун хурсандман, дейди у. Бу менинг учун икки жиҳатдан қувончлидир. Мен Венгрияда бир неча марта бўлганман. Венгриялик ёзувчилар, рассомлар, ҳайкалтарошлар ўртасида кўп дўстларим бор.

Биз, совет кишилари, деб давом қилади ўртоқ Полевой, улуғ венгер коммунисти Бела Кунни ҳурмат билан эсга оламиз. Владимир Ильич Ленин унга муҳаббат билан қараган, у венгер Врангелни тор-мор келтирган Қизил Армия революцион-ҳарбий кенгашининг аъзоси бўлган эди. Венгер офицери Матэ Залка хотираси қалбимизда абадий сақланади. Гражданурушикунларида, Совет Ватанимиз учун олиб борилган жангларда у жасур қизил командир сифатида шуҳрат қозонди. Дастлабки жанговар Қизил Байроқ орденларидан бири унга берилди. У бизнинг қаламкаш ўртоғимиз эди ва кейинчалик Испанияда, жаҳон фашизмига қарши дастлабки жангларда ажойиб генерал Лукач сингари у ҳам ҳалок бўлди. Борис Полевой Венгриянинг машҳур ёзувчиси Белла Иллешни ҳам эсга олади. Белла Иллеш Улуғ Ватан уруши кунларида Совет Армияси майори бўлган эди.

Ана шу кишилар ҳақидаги хотиралар, дейди ёзувчи, Совет-Венгрия дўстлигининг, энг оғир синовларга шараф билан бардош берган дўстликнинг, абадий дўстликнинг ривожланиш босқичлари сифатида яққол намоён бўлади.

Совет-Венгрия дўстлиги жамияти правлениесининг раиси, СССР Фанлар академиясининг вице-президенти П. Н. Федосеев Венгрия партия-ҳукумат делегациясининг аъзоларини, бизнинг улкан дўстимиз, венгер ва совет халқлари ўртасидаги қардошларча ҳамкорликнинг толмас ҳимоячиси ўртоқ Кадарни Жамият номидан, совет олимлари номидан табриклайди.

Халқлар дўстлиги — амалдаги интернационализмдир, марксизм-ленинизм ғояларининг изчиллик билан амалга оширилишидир, дейди нотиқ. Ҳозирги замон тараққиётининг бутун тарихи, социалистик революция ва миллий озодлик ҳаракатининг тарихи совет кишилари интернационализм принципларини изчиллик билан амалга ошираётганликларидан далолат беради П. Н. Федосеев дейдики, Совет-Венгрия дўстлиги жамияти алоҳида бир ташкилот эмас, балки совет халқининг кўп томонлама интернационал алоқаларидаги звенолардан биридир. Совет-Венгрия дўстлиги жамиятининг қанча аъзоси бор, деб бизга савол берганларида, дейди нотиқ, биз тўла асос билан бундай деб жавоб қайтарамиз: агар уларни рўйхатдан ташқари ҳисобга оладиган бўлсак, халқ Венгриясининг ҳамма дўстларини ҳисобга оладиган бўлсак, Совет Иттифоқида уларнинг сони 225 миллион кишини ташкил этади.

Ўртоқ Федосеев қардош венгер халқининг вакилларига мурожаат қилиб, Венгрия меҳнаткашларига, Венгрия-Совет дўстлиги жамияти активларига, венгер олимларга қизғин, самимий салом ҳамда янги катта муваффақиятлар истаб йўлланган тилакларни топширишни сўрайди.

— Совет Иттифоқи ва Венгрия халқлари маҳкам дўстлик алоқалари билан боғланган, — дейди Электрозаводнинг ёш технологи, СССР Олий Совети депутати Н. Н. Морозова, — Бу алоқалар — кўзга кўринмай, қалбдан қалбга ўтадиган дўстлик алоқаларида ҳам, яққол кўриниб турган «Дўстлик» нефть қувурида ва «Тинчлик» электр линиясида ҳам ўз ифодасини топади. Бу алоқалар бизнинг мамлакатимизда жуда маъқул бўлиб қолган венгер саноат буюмларида ҳам, бизнинг заводимизда Венгрия корхоналари учун тайёрлаб берилган трансформаторларда ҳам ўз ифодасини топади. Очиғини айтсам, бу трансформаторлар яхши ишлаш билангина қолмай, венгриялик дўстларга қўлларимизнинг иссиқлигини, қалбимизнинг ҳароратини ҳам етказиб туришини истар эдим.

Коммунизм қурувчи ёшларнинг ишлари ва орзу-ниятлари бутун халқнинг, бутун партиянинг ишлари ва орзу-ниятлари билан чамбарчас боғланган, деди сўзининг охирида ўртоқ Морозова. Қадрдон ўртоқ Янош Кадар! Венгрия ёшларига ва бутун венгер халқига қизғин саломимизни, социализм қурилишида янги муваффақиятлар истаб айтган самимий тилакларимизни топширишингизни сўраймиз!

* * *

КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев минбарга чиққанида залда овация бошланади.

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВ НУТҚИ

Азиз ўртоқ Янош Кадар!

Венгриялик ҳурматли меҳмонларимиз!

Азиз ўртоқлар, дўстлар!

Венгер дўстларимизга қардошлик туйғуларимизни, самимий ҳурматимизни изҳор қилмоқ учун бугун биз мана шу залга тўпландик. Венгрия делегацияси Москва тупроғига қадам қўйган пайтда, биз венгер ўртоқларга «Бизнинг Совет Иттифоқимизда ўзингизни уйингиздагидек ҳис қилинг» деган эдик. Халқимизнинг урф-одатларига кўра, бу гапимиз венгер дўстларнинг мамлакатимизни ҳаракатда, коммунизм қуриш учун курашда кўришларини, иқтисодий, социал, маданий ютуқларимиз билан танишиб олишларини истаймиз, деганимиз эди.

Венгер дўстларга «юртимизда ўзингизни уйингиздагидек ҳис қилинг» деганимизда, бу билан социализм, коммунизм ғалабаси учун курашдаги биродаримиз ва ўртоғимиз бутун венгер халқига бўлган алоҳида туйғуларимизни изҳор қилмоқчи бўлган эдик.

Совет кишилари Венгрия партия-ҳукумат делегациясини қабул қилар эканлар, бир-биримиз билан танишиш партияларимиз ва халқларимизни бойитажагини, бир-биримизнинг тажрибамиз кучларимизга ўн чандон куч қўшажагини тушуниб, уларнинг олдида цехлар, совхозлар, колхозлар, илмий ва маданий муассасаларнинг эшикларини кенг очиб қўйдилар.

Венгрия Халқ Республикасининг партия-ҳукумат делегациясини Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, Совет ҳукумати ва бутун совет халқи номидан яна бир марта чин кўнгилдан самимий табриклашимга рухсат бергайсиз.

Венгер халқининг содиқ фарзанди, атоқли партия ва давлат раҳбари, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг кўзга кўринган арбоби, Совет Иттифоқининг қадрдон дўсти, делегация бошлиғи, Венгрия Социалистик Ишчи партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Венгрия революцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг раиси ўртоқ Янош Кадарни табриклашдан айниқса хурсанд бўлаяпман!

Биз делегациянинг ҳамма аъзоларини, венгер халқининг муносиб вакилларини, ўзимизнинг қадрдон дўстларимиз — Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитети сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари ўртоқ Бела Бискуни, Венгрия Социалистик Ишчи партияси Марказий Комитети сиёсий бюросининг аъзолари, Венгрия революцион ишчи-деҳқон ҳукумати Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари Лайош Фехер ва Йене Фок ўртоқларни, Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитети сиёсий бюросининг аъзоси, Будапешт шаҳар партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ Шандор Гашпарни, Саболчь-Сатмар область партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ Андраш Бенкеини, Венгрия Халқ Республикаси ташқи ишлар министри ўртоқ Янош Петерни, Венгрия Халқ Республикасининг Совет Иттифоқидаги фавқулодда ва мухтор элчиси ўртоқ Йожеф Сипкани ва бошқа венгриялик меҳмонларимизни чин кўнгилдан табриклаймиз.

Сизлар орқали, азиз ўртоқлар, биз Венгрия коммунистларининг шонли отрядини, Венгрия социалистик ишчи партияси бошчилигидаги Ватан халқ фронтини табриклаймиз, муваффақият билан социализм қураётган меҳнатсевар ва талантли бутун венгер халқини табриклаймиз!

Совет кишилари қардош венгер халқи тимсолида тинчлик, социализм ва коммунизм учун умумий курашдаги ўзларининг вафодор ўртоқларини кўрмоқдалар. Шу сабабли совет халқи венгер халқининг вакилларини ҳамма жойда ғоят зўр иштиёқ, меҳрибонлик, самимий дўстлик туйғуси билан кутиб олди.

Бизнинг бугунги учрашувимиз мана шу залнинг деворлари билан чегараланиб қолаётгани йўқ. Замонавий техника — радио ва телевидение — анжуманимиз доираларини янада кенг қулоч ёйдириш имконини беряпти. Шу сабабли мана шу учрашувда миллион ва миллион совет ва венгер меҳнаткашлари қатнашмоқда, деб тўла асос билан айтиш мумкин. Бизнинг учрашувимиз умумий улуғ мақсад сари ёнма-ён бораётган мамлакатларимиз халқларининг чуқур интернационал бирдамлигини, ўзаро дўстлик туйғуларини бутун дунё кўз ўнгида намойиш қилмоқда!

Венгрия партия-ҳукумат делегациясининг Совет Иттифоқига келиши—социалистик Венгрия раҳбарларининг иккинчи дўстлик ва қардошлик визитидир. Венгрия партия-ҳукумат делегацияси бизнинг юртимизга биринчи марта 1957 йил кўкламида, яъни халқаро ва ички реакция кучлари Венгрияда уюштирган контрреволюцион исён тор-мор келтирилгандан кейин бир неча ой ўтгач келган эди. Ўша визит совет халқининг халқ Венгрияси меҳнаткашлари билан революцион бирдамлиги белгиси остида ўтди, халқ Венгриясининг меҳнаткашлари Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатларнинг ёрдами билан ўз озодлиги, миллий мустақиллиги ва социалистик ғалабаларини қаттиқ туриб сақлаб қолдилар.

Совет Иттифоқи партия-ҳукумат делегациясининг 1958 йил кўкламида Венгрияга боргани ва биз — Совет халқининг вакиллари ўша вақтда қардошларча самимий кутиб олинганлигимиз эсимда, Венгрия меҳнаткашлари билан самимий учрашувлардан олган унутилмас, ёрқин таассуротларимиз ҳанузгача хотирамизда турибди.

Ўшандан буён бутун дунёда бўлганидек, Венгрия Халқ Республикасида ҳам катта воқеалар бўлиб ўтди. Ўша вақтдан буён Венгрия нақадар зўр йўлни босиб ўтганлигини, венгер халқи коммунистлар партияси раҳбарлигида социалистик жамиятни барпо қилиш йўлидан бориб, нақадар илгарилаб кетганлигини ҳозир ҳамма кўриб турибди.

Ана шу йиллар мобайнида қардош Венгрия тараққиётида катта-катта ютуқларга эришилганлигини биз мамнуният билан қайд қиламиз. Венгрия Социалистик ишчи партияси оғир индустрияни, аввало машинасозлик ва химия саноати сингари етакчи тармоқларни устун даражада ривожлантириш йўлини изчиллик билан ўтказиб келди ва ўтказмоқда. Бу сиёсат ўзининг ажойиб самараларини бермоқда. Венгрия саноати юксак тараққий этган ва илғор қишлоқ хўжалигига эга бўлган мамлакатга айланди. Шуни айтиш кифояки, мамлакатда саноат ишлаб чиқаришнинг ҳозирги ҳажми урушдан аввалги 1938 йил даражасидан беш баравар ошиб кетди. Бу — социализмнинг Венгриядаги энг йирик ғалабаларидан биридир.

Ўртоқлар! Социализм энг яхши ижтимоий тузум деб нақадар оташин ва жўшқин нутқлар сўзланмасин, бу тўғрида қанча-қанча қасамёд қилинмасин, лекин шу сўзларга яраша амалий ишлар қилинмаса, аҳвол ўзгармайди. Халқ социализм бераётган самаралар тўғрисида сўзланган нутқлар ва қилинган ваъдаларга қараб фикр юритмай, балки социализм ғалабаси туфайли ўзининг аҳволи қандай ўзгарганлигига, социализм халққа қандай сиёсий ҳуқуқлар, қандай эркинлик берганлигига қараб, халқнинг моддий аҳволи қандай яхшиланиб бораётганлигига қараб, яъни ҳар бир киши ўз меҳнати учун қанча нон, гўшт, ёғ; бошқа қанча маҳсулотлар олиши мумкинлигига, қанча кийим-кечакка эга бўлишига ва бу кийим-кечакларнинг сифатига, ҳар бир киши ўзининг иш вақтидан қандай фойдалана олишига, қандай дам олиши мумкинлигига, халқнинг маънавий талаблари нақадар тўлиқ ва мукаммал қондирилаётганлигига қараб фикр юритади. Агар социализм мана шуларни таъминлаб бермас экан, капитализмга нисбатан ўзининг афзалликларини халқларга бермас экан, у ҳолда, бундай социализмни ёқлаб гапирувчи кишилар революционер эмас, балки вайсақи кишилар бўлиб қолади.

Улуғ Ленин, большевиклар пролетариатнинг жанговар революцион партиясини барпо қилдилар, шу партия раҳбарлигида ишчилар синфини, халқни чириб қолган эски помешчик-капиталистик тузумга қарши қатъий курашга қўзғатдилар, жипслаштирдилар ва ташкил қилдилар. Улуғ Ленин партияси Россиянинг ишчилар синфини, халқларини революцияга, халқ ҳокимиятини ўрнатишга олиб келди. Биз урушлар қилиш учун эмас, балки тинчликда яшаш учун, ер юзида янги турмуш қуриш — социализм, коммунизм қуриш учун, халқ ўзининг меҳнати билан Улуғ Октябрь Ватанининг шон-шуҳратини кўтарадиган, социализм ғалабаларини кўпайтирадиган, капитализмнинг кишанларини абадий парчалаб ташлаган халқнинг қандай муваффақиятларга эриша олиши мумкинлигини бутун инсониятга кўрсата оладиган бўлиши учун социалистик революцияни амалга оширганмиз.

Шавкатли Қуролли Кучларимизда хизмат қилаётган ҳарбийларимизнинг яхши традицияси бор — улар жангчиларни жангда довдираб қолмайдиган қилиб, агар Ватан талаб қилса, жангчи халқнинг бахт-саодати йўлида, социализм улуғ ишининг тантанаси йўлида исталган вақтда ўз жонини ҳеч бир ўйлаб турмай берадиган қилиб жанговар руҳда тарбияламоқдалар. Ҳарбийларимиз жангчиларни худди халқ бахт-саодати учун, халқнинг улуғ иши тантана қилиши учун—социализмнинг, коммунизмнинг ғалабалари учун жон фидо қилишга тайёр бўлиб туриш руҳида тарбияламоқдалар.

Лекин революцияни амалга оширган халқ оқибат натижада жаҳон термоядро урушига айланиб кетадиган уруш бошлаши лозим, мана шу урушда ҳалок бўлган миллион-миллион кишиларнинг мурдалари устида, жаҳоннинг вайроналари устида тағин ҳам яшнаб турган жамият барпо қилмоқ учун бундай урушни бошлаш лозим, деб айтилган гапларни эшитганимизда, бу гапларга тушуниб бўлмайди, ўртоқлар! Хўш, шундай урушдан кейин ана шу «яшнаб турган ер»да кимлар қоларкин! Биз бу гапларга қўшила олмаймиз.

Зотан, шундай муҳокама юритаётган кишиларга шу нарса маълумки, агар мавжуд ракета-ядро зарядларининг ҳаммаси портлатиладиган бўлса, ер атмосфераси шу қадар заҳарланиб қоладики, ўшанда тирик қолган кишилар қандай ҳолга тушиб қолган бўлур эдилар —ўша тирик қолган кишилар ўзларининг ўлмай қолганликларига пушаймон бўлмасмикинлар? Худди шундай бўлади, ўртоқлар, масала мана шундай тарзда турибди!

Социализм ғалабасига шундай уруш воситаси билан эришилади, деб гапираётган кишиларга биз бу гапларга асло қўшила олмаймиз, деб айтаяпмиз.

Бизнинг мамлакатимизда Октябрь революцияси амалга оширилиб, Советлар ҳокимияти ўрнатилганидан кейин, В. И. Лениннинг таклифига биноан, Совет Россиясида армия тарқатиб юборилган эди. Мамлакатимизда умумий ҳарбий таълим жорий қилинган эди. Душман бизнинг ёш Совет давлатимизга қарши уруш бошлагандан кейингина, биз армия тузишга киришдик. Революциянинг ғалабаларини, ишчи ва деҳқонларнинг жаҳонда биринчи давлати бўлган ёш Советлар Республикасини қаттиқ туриб сақлаб қолмоқ учун қуроляроғларимиз бўлиши керак эди. Одамлар бу қуролдан фойдаланиладиган бўлишлари учун эса, армия тузиш керак эди. Совет Россиясининг революцион халқи ҳақиқатан шундай армия тузди.

Эндиликда империалистлар чиранмоқдалар. Аммо, улар сўздагина чиранмоқдалар, аслини олганда, улар ўсиб ва мустаҳкамланиб бораётган социализм дунёси олдида қалтираб турибдилар. Бизга нима, қалтирасалар, қалтирай берсинлар.

Социализмнинг, коммунизмнинг ғалабаси учун жаҳон уруши бўлиши керакми, ахир? Уруш дардига мубтало бўлганлар, социализмнинг ғалабаси учун жаҳон уруши бўлиши керак, деб айтаётган кишилар ботирликлари сабабли эмас, балки ишчилар синфининг кучига, социализм кучига ишонмаганликлари сабабли шундай позицияда турибдилар. Улар ҳокимият халқнинг қўлида бўлган мамлакатлар тинч-тотув яшаш шароитида капитализмни иқтисодий, илмий ва маданий фронтда енгиши мумкинлигига, социалистик мамлакатларнинг иқтисодий қудратига таяниб, бу мамлакатларнинг қуролли кучларига таяниб, империалистларни ваҳимага солиб туриш, уларнинг жаҳон урушини бошлаб юборишларига имконият бермаслик мумкинлигига ишонмаётган бўлсалар керак.

Шу ўртоқлар империализмнинг алоҳида хусусиятлари бўлганлиги сабабли, тинчликни сақлаб қолиш мумкин эмас, дейишади. Империализмнинг йиртқичлик табиати ўзгаргани йўқ ва ўзгариши мумкин эмас, бу мутлақо тўғри гап. Биз ҳаммамиз шундай деяпмиз ва бу билан гапнинг тўғрисини айтяпмиз. Лекин ўртоқлар, империалистик мамлакатларнинг сиёсатини ҳам одамлар белгилаб беради-ку. Шу одамларнинг ҳам калласи бор, мияси бор. Бу одамларнинг мияси қандай ишлаши, — бошқа масаладир. Биз коммунистлармиз, бизнинг фикримиз бир йўлда ишлайди, аммо империалистларнинг фикри бутунлай қарама-қарши йўлда ишлайди. Лекин, агар империалистларнинг орасидаги қутурганлар ва улар ҳеч нарсадан қайтмасликлари мумкинлиги назарда тутилмайдиган бўлса, империалистларнинг ўзлари ҳам реал воқелик билан, жаҳон кучларининг нисбати ўзгарганлиги билан, тинчлик ва социализм тарафдори бўлган кучлар ўсиб бораётганлиги билан ҳисоблашишга мажбурдирлар.

Агар баъзи ўртоқларнинг мантиқига амал қилинадиган бўлса, у ҳолда биз империализм билан умуман ҳеч қандай муомала қилмаслигимиз керак. Агар ҳамма ҳам коммунистик йўлда ҳаракат қила берганида ва фикр қила берганида эди, у ҳолда антагонистик синфлар ҳам бўлмас эди, коммунизм ҳам шу дамгача ҳамма жойда ғалаба қилган бўлур эди, албатта. Лекин ҳозирча икки система — социалистик система билан капиталистик система мавжуд бўлиб турган экан, ҳар бир системанинг ўз сиёсати, ўз йўли бор экан, биз ҳам икки системанинг мавжудлиги билан ҳисоблашмаслигимиз мумкин эмас. Икки система ўртасида жанг бораётир, ҳаёт-мамот учун жанг қилинаётир Лекин биз, коммунистлар, бу курашда камроқ талафот бериб ғалаба қилишни истаймиз, бизнинг ғалаба қилишимиз муқаррарлигига эса ҳеч қандай шак-шубҳа йўқ! Шу сабабли биз жаҳон термоядро урушини бошламай, ғалаба қозонишга, коммунизмнинг тантанасига эришишга ҳаракат қилмоқдамиз.

Бундай савол берилиши мумкин: нега руслар, украинлар, ўзбеклар ва Совет Иттифоқининг бошқа халқлари (мен буларнинг ҳаммасини санаб ўтирмайман, чунки бизнинг мамлакатимизда юздан ортиқроқ миллат бор), нега венгерлар ва бошқа социалистик мамлакатларнинг халқлари, нега шуларнинг ҳаммаси социализмга тарафдор-у, аммо, масалан Англия ёки АҚШда социализм, коммунизм идеялари нега ҳанузгача ғалаба қилгани йўқ? Бу саволга бундай жавоб бериш мумкин: Ўртоқлар, ҳар бир мева ўз вақтида пишади. Англияда ҳам, Францияда ҳам, АҚШда ҳам ва бошқа капиталистик мамлакатларда ҳам ишчилар синфи, меҳнаткашлар социализм учун қатъий курашга қўзғаладиган вақт келади, биз бунга астойдил аминмиз. Биз буни дангал айтмоқдамиз, — АҚШда бўлган вақтимда ҳам мен буни неча марталаб айтганман, чунки биз келажак бутун дунё ишчилар синфиники эканлигини, келажак коммунизмники эканлигини биламиз!

Лекин мана шундай вақтнинг келишини тезлаштирмоқ учун меҳнат қилишимиз керак, социалистик системанинг афзалликларини амалда намойиш қилишимиз керак.

Яқиндагина, Совет Иттифоқининг вакиллари капиталистик давлатларнинг вакиллари билан қилган суҳбатларида уларга бизнинг мамлакатимиз иқтисодий мусобақада АҚШдан албатта ўзиб кетади, деб гапирганларида, капиталистлар бошларини қашиб, бу шунчаки бир гап, бунга ишониб бўлмайди, деб ўйлаган бўлсалар керак. Аммо энди улар бошқача гапиряптилар: «Бизга қувлаб етиб олаётган Совет Иттифоқининг нафаси энди орқамизга тегиб турибди» дейишяпти. Бу гап билан аввалги гапнинг ўртасида фарқ катта деса бўлади!

Биз социализм капитализмдан яхшироқ, деганимизда, ҳамма ҳам буни ўз ақл-идроки билан тушуна бермайди. баъзи бир кимсалар турмушдан ўзлари олаётган неъматларга қарабгина турмушга баҳо берадилар, айтиш мумкинки, турмушни ўз ошқозонлари билан идрок қиладилар. Турмушга бундай назарда қараш ярамайди, албатта. Лекин одамларга ҳақиқатан қандай неъматлар берилаётганлиги билан ҳисоблашиш керак. Биз капиталистларга: сизларда ишсизлик бор, аммо, бизда ишсизлик йўқ, десак, улар бунга: бизда ишсиз қолган киши сизларда ишлаб турган кишига қараганда кўпроқ пул оляпти, деб жавоб беришади. Ҳа, иқтисодий қолоқ бўлган ва уруш барбод қилган мамлакатларда социализмни эндигина қура бошлаган вақтимизда аҳволимиз афсуски шундай бўлган эди.

Бинобарин, биз капиталистик мамлакатлардан иқтисодий соҳада, ҳамма кишиларнинг турмуш даражасини оширишда ўзиб кетмоқ учун ўз экономикамизни ривожлантира беришимиз керак. Хўш, бунга қандай эришиш мумкин? Уруш биланми? Йўқ! Уруш фақат янги қурбонлар ва вайронликлар келтиради. Бунга фақат меҳнат билан, социалистик тузумнинг улуғ афзалликларидан фойдаланиб эришиш мумкин, бу афзалликлар социализм ва коммунизм қуриш йўлида олға боришимизни таъминлайди. Социализмнинг мана шу улкан афзалликларидан фақат моҳирлик билан фойдаланиш керак, ўртоқлар!

Социалистик мамлакатлар энг тараққий этган капитализм мамлакатларидан иқтисодий соҳада ҳам ўзиб кетадиган вақт яқинлашиб қолди. Совет кишиси капитализм мамлакатларидаги одамларга қараганда моддий неъматларни кўпроқ оладиган бўлиб қолади. Маънавий ва маданий неъматлар тўғрисида гапириб ўтиришнинг ҳам ҳеч бир ҳожати йўқ. совет кишилари бу жиҳатдан ҳозир ҳам бутун капитализм дунёсидан юқори турибдилар.

Ҳозир биз ҳарбий жиҳатдан империалистлардан ўзиб кетдик. Бизнинг душманларимиз, агар бизга ҳужум қилсалар, янги жаҳон урушини бошлаб юборсалар, ўзлари шу уруш оловида куйиб кул бўлишларини биладилар.

Социалистик система экономикани ривожлантириш суръатлари жиҳатидан капиталистик системага нисбатан ўзининг афзалликларини яққол кўрсатди. Миқдор сифатга айланиши керак. биз аҳоли жон бошига маҳсулот ишлаб чиқариш жиҳатдан ҳам капиталистик давлатлар устидан устун бўлиб қолишга эришмоғимиз керак. Ана шунда, ҳатто турмушни ўзининг ошқозони орқали ҳис қилаётган киши ҳам: коммунизм — яхши тузум, бу тузум менга ҳам тўғри келади, чунки коммунизм қураётган кишининг дастурхонидаги ноз-неъматлар менинг дастурхонимдагидан кўпайиб кетди, деб айтадиган бўлиб қолади.

Социализм мамлакатларида муттасил ўсиб бораётган турмуш даражаси социализм ғалабаларини кўрсатиб турган далил эмасми, ахир ўртоқлар? Ахир бунга бирор кимса эътироз билдира оладими?

Баъзи ўртоқлар партиямизни, сизлар хўжалик масалаларига кўп эътибор беряпсиз, Ленин буни «экономизм» деб қоралаган эдику, деган гаплар билан бизни айбламоқдалар. Лекин бу Ленин таълимотини бузиб кўрсатишдир. Партия иқтисодий проблемаларга турли вақтларда турлича муносабатда бўлиб келди. Октябрь революциясидан анча олдин Ленин, большевиклар капитализмдан фақат иқтисодий ён беришлар талаб қилган, моддий аҳволни яхшилашни талаб қилган ва ишчилар синфининг сиёсий курашини инкор қилган, ҳокимиятни қўлга олмоқ учун ишчилар синфини тайёрламаган кишиларга қарши курашган эдилар. Ўша вақтда бизнинг партиямиз сиёсий ҳуқуқлар учун курашни ишчилар, деҳқонларнинг, барча меҳнаткашларнинг иқтисодий аҳволини яхшилаш учун кураш билан қўшиб олиб боришга даъват қилар эди.

В. И. Ленин таълим бериб айтганки, ишчилар синфи ҳокимиятни ўз қўлига олганидан кейин, партия ва ҳукуматнинг фаолиятида хўжалик қурилиши масалалари ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлиб қолади, биз жаҳон революциясига ўзимизнинг асосий таъсиримизни ўзимизнинг хўжалик муваффақиятларимиз билан ўтказадиган бўлиб қоламиз. Ишчилар синфи, меҳнаткаш халқ ҳокимиятни ўз қўлига олгач, ишлаб чиқаришни моҳирлик билан ташкил қилади, ўзининг революцион ғалабаларини ҳимоя қилади. Бизнинг ажойиб шоиримиз Маяковский: «Менинг милициям менинг ҳимоячимдир!» деб яхши гапни айтган. Аммо, бизда социализм ғалабаларини ҳимоя қилиб турган фақат милициягина эмас-ку, ахир.

(Давоми иккинчи бетда).

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВ НУТҚИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Такрор айтаманки, биз тинч иқтисодий мусобақада социалистик системанинг капитализм системаси устидан ғалаба қилишига ишонамиз. Ишчилар синфининг кучига ва имкониятларига, социалистик системанинг кучига ишонмаслик думда қолиб кетиш демакдир. Капиталистик тузумнинг рағбатлантирувчи воситалари бор, шу сабабли, бу тузумнинг афзалликлари кўп, деб исботлашга уринаётган империализм идеологларининг ноғорасига ўйнаш демакдир. Хўш, бу қандай воситалар экан? Улар хусусий ташаббускорликни, бойлик орттиришга ўлиб тирилиб интилишни мана шундай воситалар, деб айтадилар.

Демак, коммунистлар, ишчилар, меҳнаткашлар, фақат капитализм шароитида, очлик, ишсизлик хавфи остида, эксплуатация қамчиси остида ишлаб чиқаришнинг юксакроқ даражасига эришиш мумкин, деган гапларга қўшила оладиларми, ахир? Йўқ, бу — ишчилар синфига бўҳтондир! Чинакам эркинлик мавжуд бўлган социализм шароитидагина экономика, фан ва маданият мисли кўрилмаган даражада барқ уриб ривожланмоқда.

Совет Иттифоқидаги, Венгрия Халқ Республикасидаги ва социализмнинг бошқа мамлакатларидаги халқларнинг муваффақиятлари бунга ёрқин далил бўлиб турибди. Венгрия ўз экономикасини ривожлантиришда нақадар олға кетганлигига бир назар солинг. Венгрияда саноат ишлаб чиқаришнинг даражаси урушдан олдинги даврдагига нисбатан беш баравар кўпайди. Мана шунинг ўзи ҳокимиятни қўлга олган ва социализм қураётган ишчилар синфи, меҳнаткаш деҳқонлар, бутун халқ эришган муваффақиятларнинг ажойиб намойиши эмасми, ахир. Ҳеч шак-шубҳа йўқки, ғалаба бизники, ўртоқлар!

Венгер қишлоғида социалистик революция тўла ғалаба қозонди. Маълумки, якка хўжалик деҳқонларни хўжаликни коллектив бошқариш йўлига кўчириш социалистик қурилишдаги энг мураккаб масалалардан бири ҳисобланади. Бу Венгрияга ҳам тамомила тааллуқлидир, айниқса Венгриянинг илгариги раҳбарлари ленинча ихтиёрийлик принципига хилоф равишда, яъни ишонтириш йўли билан эмас, балки қўпол маъмурий тазйиқ кўрсатиш йўли билан қишлоқни кооперативлаштиришга уринган эдилар.

Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитетдан иборат янги раҳбарлик тамомила бошқача йўл тутди. Венгрия коммунистлари деҳқоннинг қалбига йўл топдилар, у ҳам бўлса, қунт билан тушунтириш ва ишонтириш йўлидир. Натижада Венгрия деҳқонлари хўжаликни коллектив бошқаришнинг афзалликларига жуда кўп яхши мисоллар асосида қаноат ҳосил қилиб, кооператив йўлига узил-кесил тушиб олдилар. Венгрияда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришнинг муттасил юксалиб бораётганлиги ана шу мураккаб вазифа муваффақиятли ҳал қилинганлигининг ёрқин далилидир.

Партиянинг жуда катта ташкилотчилик ва сиёсий тарбиявий иши Венгрия халқ оммасининг монолит бирлигини таъминлади. Венгрия ишчилари, деҳқонлари ва интеллигенцияси ўз партияси атрофига тағин ҳам маҳкамроқ жипслашиб, социалистик қурилишда ғоят актив қатнашмоқдалар.

Ана шу йиллар мобайнида Венгрия Халқ Республикасининг халқаро обрўси ошди, унинг ташқи сиёсатдаги позициялари ва жаҳон миқёсидаги проблемаларни ҳал қилишга таъсири мустаҳкамланди. 1960 йилда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг сессиясида қатнашмоқ учун ўртоқ Кадар билан биргаликда Нью-Йоркка борганимиз эсимда. Ўртоқ Кадар Венгрия масаласи деб аталмиш масалани иғвогарлик мақсадида қабартириб кўрсатмоқчи бўлган кишиларга БМТ минбарига чиқиб, жаҳондаги юзта давлатнинг вакиллари олдида венгер халқи номидан муносиб зарба берди. Империалистларнинг венгер халқини яккалаб қўйишга, уни халқаро ишларда овоз бериш ҳуқуқидан маҳрум қилишга уринишлари батамом барбод этилди.

Қишлоқ ва шаҳарда социалистик ишлаб чиқариш муносабатларининг узил-кесил ғалабаси, экономика ва маданиятни ривожлантиришдаги зўр муваффақиятлар ўтган йил ноябрь ойида Венгрия Социалистик ишчи партиясининг VIII съездида Венгрияда социализм асослари қурилди ва янги тарихий босқич — социалистик жамият қурилишини тўла тугаллаш босқичи бошланди, деб тантанали равишда айтиш имконини берди. Бу, ўртоқлар, венгер халқининг жуда катта ғалабасидир. Бу ғалаба совет кишиларини, янги социалистик Венгриянинг барча дўстларини хурсанд қилмоқда.

Халқаро коммунистик ҳаракат манфаатлари нуқтаи назаридан қараганда, венгер халқининг ана шу ғалабаси унинг инсоният тараққиёти ва бахт-саодати учун, бутун ер юзида социализм ва коммунизм тантанаси учун курашга қўшган ажойиб интернационал ҳиссасидир.

Ўртоқлар, венгриялик меҳмонларимизни, Венгриянинг бутун меҳнаткаш халқини Совет Иттифоқининг барча меҳнаткашлари номидан шу ажойиб ғалаба билан табриклашимга рухсат бергайсиз!

Ўртоқлар, совет ва венгер халқлари, бизнинг партияларимиз қардошлик ва дўстлик муносабатлари билан боғланганлар. Халқларимизнинг идеаллари умумий, йўли бир, мақсади бир — коммунистик жамият қуришдан иборат.

Мамлакатларимиздаги меҳнаткашлар азалий дўстлик билан боғланганлар.

Биринчи жаҳон урушининг сўнгги йиллари эсимда. Ўша вақтда Донбассда ишлар эдим, у пайтларда Донбасс шахталарида венгриялик ишчилар — ҳарбий асирлар ҳам ишлашар эди. Шуни айтиб қўяйки, гарчи улар ҳарбий асир бўлсалар ҳам, лекин ишчилар уларга нисбатан шовинистик, миллатчилик қилмас эдилар. Реакцион пропаганда Россия, Германия, Венгрия ва бошқа мамлакатларнинг халқларини бир-бири билан уруштириб қўйиш учун ҳамма чораларни кўрганлигига қарамай, ишчиларнинг синфий табиати устунлик қилган эди.

Империалистик уруш нима учун, кимларнинг манфаатини ўйлаб олиб борилаётганини ишчилар тушуниб туришар эди. Фронтда бу тушунча урушаётган давлатлар солдатларининг бир-бири билан биродорлашиб кетишида ўз ифодасини топди. Шахтада венгер, рус ва украин шахтёрлик меҳнатининг машаққатини бир хилда тортаётганликлари учун қардошлик туйғуси ўртоқларча муносабатда ўз ифодасини топди. Бир венгер ўртоқнинг Донбассдан кетиш пайтида биз билан хайрлаша туриб, мана шу гапларни айтгани эсимда:

— Шундай замон келадики, биз ака-укалардек бир-биримизникига бориб келадиган бўламиз. Сизлар бизнинг гўзал Венгриямизни кўрасиз, олхўриларимиздан татийсиз.

Унинг учун ўша вақтда Венгрия олхўрилари жонажон элининг тимсоли бўлиб кўринганга ўхшайди.

Ҳозир биз шуни айтаоламизки, ана шу венгер ўртоқнинг мамлакатларимиз халқлари дўстлиги тўғрисидаги орзуси, миллион-миллион ишчи ва деҳқонларнинг орзуси эндиликда ажойиб ҳақиқатга айланди. Халқларимиз битта йўлдан бориб, социализм ва коммунизм қурмоқдалар. Биз ҳақиқатдан ҳам ака-укалардек бир-биримизникига бориб келиб турибмиз. Мана шу буюк қардошлик социалистик мамлакатлардаги халқларнинг мўъжизалар яратишига ёрдам бермоқда!

Марксчи-ленинчилар учун халқлар дўстлиги мазмунан ниҳоятда бой бўлган конкрет тушунчадир. Совет ва венгер халқларининг шонли революцион традициялари шу дўстликнинг манбалари ҳисобланади.

Венгрия Халқ Республикасининг партия-ҳукумат делегациясини чин юракдан қардошларча табриклар эканмиз, марксча-ленинча таълимотнинг тантанаси учун, социализм ва коммунизм ғалабаси учун биргаликда олиб борилган курашнинг ибратли тарихи мамлакатларимиз халқларини, Совет Иттифоқи ва Венгрия коммунистларини бирлаштириб турганлигини унутмаймиз. Совет кишилари шу тарихий фактни унутмайдиларки, Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин кўп ўтмай — 1919 йил март ойида коммунистлар бошчилигидаги Венгрия ишчилари Совет ҳокимиятини эълон қилган эдилар. Гражданлар уруши ва чет эл интервенцияси йилларида Совет ҳокимиятини қаттиқ туриб сақлаб қолишда мамлакатимиз ишчилар синфига ёрдам берган венгер кўнгиллиларининг жасоратини совет кишилари муқаддас билиб хотирлайдилар.

Владимир Ильич Ленин Венгриянинг революцион ишчилари ва коммунистларини неча марталаб қизғин табриклаган эди. У венгер ишчиларининг коммунистлар раҳбарлигидаги кураши халқаро миқёсда жуда катта аҳамиятга эга эканлигини кўрсатиб ўтган эди. Владимир Ильич 1919 йил апрель ойида сўзлаган нутқларидан бирида бундай деган эди:

«...Совет ҳаракати барча мамлакатларда ўсиб бормоқда ва Венгрия революцияси кўрсатдики, биз: фақат ўзимиз учунгина эмас, балки бутун дунёда Совет ҳокимияти учун кураш олиб бораётирмиз ва бу ерда қизил аскарларнинг тўкилаётган қони фақат ўзларининг оч қолган ўртоқлари учунгина эмас, балки бутун дунёда Совет ҳокимиятининг ғалабаси учун ҳам тўкилаётган қондир, деганимизда — Венгриянинг мисоли кўрсатдики, бу фақат бир башорат ва ваъдагина эмас, балки энг жонли, амалий ҳақиқатнинг худди ўзидир».

Мен Лениннинг Венгрия революцияси тўғрисидаги фикрларини эслатиб ўтмоқчиман. Венгрияда, деган эди Ленин, революция одатдан ташқари оригинал равишда юз берди. Венгрия буржуа ҳукуматининг ўзи истеъфо берди. Венгриядаги келишувчилар — меньшевиклар ва эсерлар Венгриянинг энг яхши коммунистларидан бири, венгер ўртоқ Бела Кун ўтирган қамоқхонага бориш лозимлигини тушундилар. Улар Бела Кун олдига бориб унга: «Сиз ҳокимиятни қўлга олишингиз керак!» дедилар. Янги ҳукумат ташкил қилинди. «Ўртоқ Бела Кун, — деган эди Владимир Ильич, — бизнинг ўртоғимиз ва Россияда большевизмнинг амалий йўлини тўла эгаллаган коммунист бўлиб, мен радио орқали у билан гаплашган вақтда у бундай деди: «Ҳукуматда мен кўпчиликка эга эмасман, лекин мен ғалаба қиламан, чунки омма менга тарафдор ва Советлар съезди чақирилади». Бу — оламшумул-тарихий бир ўзгаришдир».

Ленин Венгрия революцион ишчилари ва венгер коммунистлари Венгрияда революция учун, Совет ҳокимияти учун олиб борган курашнинг аҳамиятига ана шундай баҳо берган эди. Ленин бу кураш Венгрияда бизнинг Россиямиздагига нисбатан бошқача йўлдан борганлигини Венгрия ишчилар синфи, венгер коммунистлар курашининг мисолида қайд қилиб ўтган эди. Ленин Венгрияда Совет ҳокимияти қуролли қўзғолонсиз эълон қилинганига катта аҳамият берди, у ҳокимиятнинг ишчилар синфи қўлига тинч йўл билан ўтишини кўрсатувчи бир мисол эди. Ленин кишилар тажрибадан ўрганадилар, деди. Совет ҳокимиятининг ҳаққонийлигини сўз билан исботлаб бўлмайди, деб таъкидлади Ленин. Биргина Россиянинг мисоли жаҳон ишчиларига тушунарли бўлмади, улар Россияда Совет борлигини билдилар, ҳаммалари Совет тарафдори эдилар, лекин қонли курашнинг даҳшатлари уларни қўрқитиб турар эди. Венгриянинг мисоли пролетарлар оммаси учун, Европа пролетариати ва меҳнаткаш деҳқонлар учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади, деб таъкидлади Владимир Ильич.

Владимир Ильич ўз нутқини тамомлай туриб, ўз фикрини қуйидаги сўзларда ғоят тасвирли қилиб ифодалаб берди:

«Кексаларнинг гапидан бир мисол эсимга келади, улар: «Болалар катта бўлиб қолди, улар одам қаторига кириб қолди, энди ўлсак ҳам армон йўқ» дейдилар.

Лекин биз ўлмоқчи эмасмиз, деб таъкидлади шунда Ленин, — биз ғалабага қараб бормоқдамиз, аммо Совет ҳокимияти тузилган Венгрия каби болаларни кўрганимизда айтамизки, биз фақат Россия миқёсидагина эмас, балки халқаро миқёсда ҳам ўз ишимизни бажардик — вз тўла ғалабага эришиш учун, Россия ва Венгрия Совет республикаларига халқаро Совет республикаси қўшилиши учун ҳар қандай оғир қийинчиликларга ҳам бардош берамиз, демак унинг — халқаро Совет республикасининг қўшилишини кўрамиз».

Венгер ишчилари ва коммунистлари 1919 йилда ўз революциясининг ғалабаларини сақлаб қола олмадилар, Совет ҳокимиятини ўз қўлларида ушлаб қола олмадилар. Халқаро контрреволюция Венгриядаги Совет ҳокимиятини бўғиб ташлади, уни ишчиларнинг қонига ғарқ қилди. Граждан уруши ва чет эл интервенциясининг ўтли халқасида турган ёш Совет Россияси ўша кунларда ўзининг венгер қардошларига контрреволюциянинг қисувини қайтаришда ёрдам беролмади. Лекин халқаро империализм венгер ишчиларининг социализмга бўлган ишончини йўқота олмади, венгер коммунистларининг жасорати ва мардлигини синдиролмади.

Венгрия коммунистлари, унинг ишчилар синфи фашистлар реакциясининг оғир йилларини босиб ўтиб, иккинчи жаҳон урушидан кейин улуғ ғалабага эришдилар. Венгрия гитлерчи босқинчилардан озод қилинганидан кейин венгер халқига озодлик, мустақиллик, социализм йўли очилди.

Венгриянинг ишчилар синфи, меҳнаткаш халқи коммунистлар раҳбарлигида социализм қуриш йўлига тушиб олдилар, Венгрия Халқ Республикаси социалистик мамлакатларнинг қардош оиласига кирди. 1956 йилда ички контрреволюциянинг ва халқаро империализмнинг Венгрияда халқ ҳокимиятини бўғиб ташлаш, капиталистик тартибларни тиклаш учун қилган урушини, Венгрия революциясидан қонли ўч олишни такрорлаш учун қилган уриниши муваффақиятсизликка учради. Венгрия халқи Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатларнинг қардош халқлари ёрдами билан революция ишини сақлаб қолди ва эндиликда муваффақиятли равишда социализм қурмоқда.

Халқ ҳокимияти ғалаба қилган Венгриянинг, бошқа мамлакатларнинг қандай ривожланаётганлигини кўрганингизда, Лениннинг: биз фақат Россия миқёсидагина эмас, шу билан бирга, халқаро миқёсда ҳам ўз ишимизни қилиб қўйдик, деб айтаётирмиз, деган оташин сўзларини яна бир марта такрорласак арзийди.

Ҳозирги вақтда Совет Иттифоқи билан Венгрия Халқ Республикаси ўртасида жуда кенг сиёсий, иқтисодий ва маданий алоқалар қарор топди ва муттасил ривожланмоқда.

Жаҳон социализм системасини мустаҳкамлаш учун, жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракатида бирликни мустаҳкамлаш учун курашнинг ҳамма масалаларида, ялпи душманимиз бўлган халқаро империализмга қарши, тинчлик ва коммунизм идеяларининг тантанаси учун курашда партияларимиз ва ҳукуматларимизнинг сиёсий соҳадаги қарашлари бир-бирига тўла равишда мос бўлиб турибди. Мана шуларнинг ҳаммаси партияларимиз ва ҳукуматларимизнинг ҳаракат бирлигини белгилаб бермоқда, уларнинг кучини ва таъсирини кўпайтирмоқда.

Венгрия партия-ҳукумат делегацияси бизнинг мамлакатимизда бўлган вақтда халқаро аҳволнинг ва мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларнинг энг муҳим масалалари устида кенг равишда фикрлашиб олдик. Шу нарсани хурсандлик билан қайд қиламизки, муҳокама қилинган ҳамма масалалар устида бизнинг қарашларимиз ва фикрларимизнинг бу сафар ҳам тўла равишда бирлиги маълум бўлди.

Бизнинг партиямиз ва Венгрия Социалистик ишчи партияси венгер ва совет халқлари ўртасидаги дўстлик муносабатларини мустаҳкамлаш йўлида кўп ва самарали иш қилмоқдалар. Венгер ва совет халқларининг қардошларча дўстлиги партияларимизнинг тарихий хизматидир, деб айтишга биз тўла равишда ҳақлимиз. Совет Иттифоқи коммунистлари, барча совет кишилари коммунистик қардошлигимизни мустаҳкамламоқ ва ривожлантирмоқ учун бундан буён ҳам бутун зарур куч ва ғайратни сарфлай берадилар.

Совет Иттифоқи билан Венгрия Халқ Республикаси ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик ғоят кенгайди ва ривожланди. Совет-венгер иқтисодий ҳамкорлиги қай даражада ривожланиб бораётганлигини ва бу ҳамкорликнинг аҳамиятини ҳар қандай сўздан кўра яхшироқ кўрсатиб берадиган бир неча мисолни айтиб ўтаман.

Совет Иттифоқи билан Венгрия ўртасидаги ташқи савдо обороти кейинги 15 йил ичида 20 баравардан зиёдроқ кўпайди! Венгриянинг ташқи савдо оборотида СССРнинг ҳиссаси урушдан олдинги 1938 йилда бир процентнинг фақат ўндан биринигина ташкил қилган бўлса, ҳозирги вақтда Венгрияда анча ошиб кетган товар оборотининг учдан бир қисмидан кўпроғи бизнинг мамлакатимиз ҳиссасига тўғри келмоқда. Венгрия билан қилинаётган савдо-сотиқнинг Совет Иттифоқи учун ҳам аҳамияти оз эмас. Ташқи савдо оборотимизнинг тахминан 6 проценти Венгрия ҳиссасига тўғри келмоқда. Бу катта суммани ташкил қилади.

Давлатлараро «Дўстлик» нефть қувури ва «Тинчлик» деб аталган бирлашган энергетика системаси вужудга келтирилганлиги социалистик мамлакатлар ўртасида, шу жумладан Венгрия билан Совет Иттифоқи ўртасида иқтисодий ҳамкорлик муваффақиятли ривожланиб бораётганлигини кўрсатувчи ёрқин мисолдир. Электр энергияни айирбошлаш туфайли ҳар бир мамлакат бир неча ўн миллион сўмлик маблағни тежамоқда.

Ўтган йил ноябрь ойида Москвада алюминий саноатини биргаликда ривожлантириш тўғрисида узоқ муддатли битим имзоланди. Бу битимнинг жуда катта аҳамияти борлиги ва ўзаро манфаатли эканлиги равшан кўриниб турибди. Бу битим, Венгриядаги бой боксит конларидан ва Волга гидростанцияларининг арзон электро энергиясидан яхшироқ фойдаланишга имкон беради.

Мамлакатларимиз ўртасида илмий техника ҳамкорлиги, ўзаро тажриба айирбошлаш муваффақиятли ривожланмоқда. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши соҳасидаги ҳамкорлик ижобий натижалар бераётганлигини мамнуният билан қайд қилмоқдамиз.

Бизнинг партиямиз социалистик мамлакатлар ўртасидаги ҳар томонлама ҳамкорликнинг ҳозирги шароитида халқаро социалистик меҳнат тақсимоти коммунизм сари бораётган мамлакатлар ва халқлар иқтисодий, сиёсий ва маданий тараққиётининг энг зарур эҳтиёжлари туфайли вужудга келди, деб ҳисоблайди. Тўла суверенитетга, тенг ҳуқуқлиликка ва ўзаро манфаатдорликка асосланган бу ҳамкорликнинг юксак ва олижаноб принциплари халқларнинг тағин ҳам планли равишда ва тезроқ ривожланишини таъминламоқда.

Совет халқи якка ҳолда социализм қуриш нақадар қийин эканлигини билади. Социалистик революциянинг таянчини йўқотмоқ учун мумкин бўлган ҳамма чораларни кўрган дарғазаб душманлар қуршовида туриб, биз социализм йўлига чиқиб олиш учун қарийб ўттиз йил ҳаракат қилдик. Энди шароит бошқача бўлиб қолди. Эндиликда инсониятнинг учдан бир қисми социализм ва коммунизм йўлига тушиб олди. Шу сабабли, социалистик давлатларнинг халқлари социалистик система доирасида бўлаётган ҳамкорликнинг қулай имкониятлари ва манфаатларидан фойдаланмасалар, ғалати иш бўлур эди.

Ўртоқлар! Венгрия меҳнаткашларининг социализм қуришдаги муваффақиятлари Венгрия Социалистик ишчи партияси, ўртоқ Янош Кадар бошчилигида партия Марказий Комитети ўтказиб келаётган марксча-ленинча сиёсатнинг натижаларидир. Бу муваффақиятлар шахсга сиғиниш давридаги зарарли оқибатларни изчиллик ва қатъият билан тугатиш натижасидир, партия ва мамлакат ҳаётида ленинча нормалар тикланганлигининг натижасидир.

Венгрия Социалистик ишчи партиясининг сиёсатини амалга оширишда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XX съездининг қарорлари, шахсга сиғиниш оқибатларига қарши кураш ўйнаган ролни венгер ўртоқлар неча марталаб таъкидлаб айтдилар. Бу — тушунарли ҳолдир.

Венгрия шахсга сиғинишдан айниқса кўп зарар кўрган мамлакатларнинг биридир, у шахсга сиғинишнинг оқибатларини абадий тугатмоқ, партия ва давлат турмушининг ленинча нормаларига томон бурилиш ясамоқ учун бир талай қийинчиликларни енгишга мажбур бўлди.

Ҳозир шундай кишилар борки, улар партиямизнинг XX съездини камситишга уринмоқдалар, бу съезднинг халқаро коммунистик ҳаракатдаги улуғ аҳамиятини инкор қилмоқдалар. Улар, ҳатто шу даражага бориб етдиларки, 1956 йилнинг кузида Венгрияда рўй берган воқеаларни рўкач қилишга интилмоқдалар. Венгрияда бўлган контрреволюцион исён учун масъулиятни империалистларга ва социалистик тузум душманларига юкламасдан, балки қардош партияларга юклаб, фактларга хилоф равишда иш қилаётган кишиларнинг қандайдир алоҳида мақсадлари бўлса керак.

Ўша воқеаларнинг сабоқларига баҳо бериш масаласига қайтишнинг ҳожати йўқ, деб ўйлайман. Бу сабоқларга Венгрия Социалистик ишчи партиясининг қарорларида, партия раҳбарларининг нутқларида аллақачон баҳо бериб қўйилган. Фақат шуни қайд қилмоқчиманки, шахсга сиғинишнинг оқибатлари натижасидагина ўша даврда Венгрия аҳолисининг муайян қисми орасида норозилик вужудга келди ва контрреволюцион кучлар бу норозиликдан фойдаландилар.

Баъзи кишилар, ана биз сизларнинг халқингизга ва партиянгизга мурожаат қилиб, XX съезднинг Сталин шахсига сиғиниш тўғрисидаги қарорлари нотўғри қарорлар бўлди, шахсга сиғинишни қораламаслик керак эди, десак, партия Марказий Комитетга қарши чиқади, деб ўйлайдилар.

Бу кишилар ниҳоят даражада янглишадилар! Партиямиз Марказий Комитетига жуда кўп хатлар келяпти, бу хатларда ишчилар, деҳқонлар, интеллигенция вакиллари, ҳозир совет халқи илгари вақтдагига қараганда ҳар қачонгидан кўра яхшироқ яшамоқда, деб ёзмоқдалар ва бунга илова қилиб, агар Сталин раҳбарлик мансабини ўн йил олдин тарк қилганида эди ва партиямиз ҳозир олиб бораётган ишни илгарироқ бошлаш имконияти бўлганида эди, совет халқининг турмуши ҳозиргидан ҳам яхшироқ бўлиб кетиши турган гап эди, деб айтмоқдалар. Тўғри фикрлар бу, халқнинг фикрлари бу.

Шундай кишилар борки, улар XX съезднинг қарорлари хато қарорлар бўлди, деб халқимизни қўрқитмоқчи бўладилар, шахсга сиғиниш давридаги тартибларни қайтармоқчи бўладилар. Маълумки, кўпинча ўша даврда киши уйдан ишга жўнаб кетиб, кейин қайтиб келиш-келмаслигини, ўзининг хотинини кўриш-кўрмаслигини, ўз болаларини кўриш-кўрмаслигини билмас эди. Агар киши ишга кетганича уйига қайтмай ғойиб бўлса, у бориб тушган жойдаги кишиларнинг биронтаси ҳам ҳақли деб ҳисобланмас эди, мен нималар тўғрисида гапираётганлигимни ўзларингиз биласиз, албатта. Биз бундай ўзбошимчаликка абадий хотима бердик.

Лекин мен бизнинг совет жамиятимиз ўзининг яшашига ва меҳнат қилишига халақит бераётган кишилардан ўзини ҳимоя қилган эмас ва бундан буён ҳам ҳимоя қилмайди, деб айтмоқчи эмасман. Совет ҳокимияти органлари бундай кишиларни қамаб қўядилар ва бундан буён ҳам қамай берадилар, қамаш лозим бўлган кишиларни қамай берадилар. Лекин қамалиши керак бўлган кишиларнигина қамайдилар.

В. И. Ленин бизга шундай таълим берган. Ленин — бир қўлида бут, бир қўлида инжил кўтарган киши эмас. У, қуролли курашга бошчилик қилди, революциянинг синфий душманларига қарши қуролли курашга даъват қилди. Биз ҳокимиятни қўлга олганимиздан кейин, у, контрреволюцияга қарши кураш органларига Феликс Дзержинскийни бошлиқ қилиб қўйди. Жуда ҳам олижаноб киши бўлган Дзержинский контрреволюционерлар учун даҳшат эди, Дзержинскийни билган ва унинг қандай ишлар қилганлигини кўрган кишиларнинг ҳаммаси Москвада унинг ҳайкали турган жойга келганида, шляпасини қўлга олмай ёки революциянинг бу қаҳрамонига фикран таъзим қилмай индамасдан ўтолмайди.

Коммунистлар ҳеч кимга озор бермаслик тарафдори эмаслар. Йўқ, ҳеч кимга озор берилмайдиган бўлса, ҳокимиятни қўлга олиб бўлмайди; башарти, ҳокимият қўлга олинган тақдирда ҳам, уни ушлаб қолиб бўлмайди. Улуғ пролетар ёзувчиси Горький: «Агар душман таслим бўлмаса, уни емириб ташлайдилар» деган эди.

Биз битта қоидани биламиз: ҳужум бўлаётган вақтда артиллерия ўз пиёда қўшинларининг бошидан ошириб ота беради. Душманни аниқ мўлжалга олиб тўпга тутиб пиёда қўшинларга йўл очиб бераётган артиллерист ва артиллериягина яхши артиллерист ва яхши артиллериядир. Ўзиникини тўпга тутаётган артиллеристлар эса, ҳеч нарсага ярамайди. Гап мана шу ҳақда бораётир. Сталин фақат душманларнигина эмас, шу билан бирга, ўз кишиларини, дўстларни, революция ветеранларини ҳам отиб берди. Мана шунинг учун биз уни қораламоқдамиз, ўзбошимчалик қилганлиги учун, ҳокимиятни суиистеъмол қилганлиги учун қораламоқдамиз. Шахсга сиғиниш давридаги бу қасофат ишларни ҳеч ким оқламайди.

Бинобарин, мамлакатимиздаги тартибларни ўзгартирмоқчи бўлган, Сталин қилган қасофат ишларни мақтаб ҳимоя қилмоқчи бўлган кишилар беҳуда уринмоқда. Нима мақсадлар билан шундай қилинаётганлигини тушуниб турибмиз, шу сабабли, бизнинг халқимиз, бизнинг партиямиз бундай байроқ билан бизнинг партиямизга, бизнинг халқимизга рўпара бўлмаганлигингиз яхшироқ, деб жавоб бермоқдалар.

Баъзи кишилар кўтармоқчи бўлган байроқ Совет Иттифоқидаги революционерларнинг, коммунистларнинг, соф виждонли меҳнаткашларнинг қонига беланган байроқ эканлигини ҳар бир совет кишиси, ҳар бир коммунист билади.

Гарчи Сталин ҳозир ҳаёт бўлмаса ҳам, ўлган кишини қоралашнинг нима ҳожати бордек кўринган бўлса ҳам, биз уни қилган суиистеъмоллари учун қоралади[illegible]. Лекин бу қоралашнинг замирида чуқур маъно бор. Аммо, Сталин ўлган бўлса ҳам, партия яшаб турибди-ку, халқ яшаб, курашиб, меҳнат қилиб турибди-ку. Бинобарин, шахсга сиғиниш даврида рўй бериши мумкин бўлган методларни қоралаш керак, бу методларни партияни, халқни огоҳлантирмоқ учун, бу методларга бошқа ҳеч ким ёпишиб олмаслиги учун қоралаш керак, чунки бу методларни партия жиноят деб ҳисоблаб, қоралади.

КПСС XX съездининг шахсга сиғиниш ва унинг оқибатларини тугатиш тўғрисидаги қарорларининг кучи ва аҳамияти мана шунда. Кимки, Сталинни улуғлаб, уни мустаҳкам қарор топтирмоқчи бўлса, у, партиямиз, халқимиз истаган нарсани истамай иш қилган бўлади. Буни Сталиннинг методларини ёқтирган кишилар қилаётган бўлсалар керак. Бироқ, биз бу методларни яроқсиз, деб ҳисобламоқдамиз. Партияга ва унинг раҳбарлигига ҳурматни қўрқитиш йўли билан тарбияламаслик керак, балки халқ билан жонажон алоқада бўлиб, бу ҳурматга, халқнинг муҳаббатига, халқнинг қўллаб-қувватлашига эришмоқ керак, халқнинг меҳнатига ва курашига шерик бўлиш керак. Бу — тўғри ва энг кучли воситадир!

Биз, коммунистлар, ишчилар, деҳқонлар, меҳнаткаш интеллигенция ҳар қандай методлар ва воситалар билан ҳокимият тепасида туриб қолиш учун ҳокимиятни қўлга олган эмасмиз. Марксизм-ленинизм позициясида қаттиқ турган, халқ билан чамбарчас боғланган инсоннинг бахт-саодати йўлида, бутун халқнинг бахт-саодати йўлида меҳнат қилаётган партия ва раҳбарларгина халқни коммунизм ғалабаси сари олға бошлаб бора оладилар. Агар халқ у ёки бу методни нотўғри деб ҳисоблаётган бўлса, халқ нотўғри иш қилаётганларни олиб ташлаб, уларнинг ўрнига янги кишиларни қўйишга ҳақли бўлиши керак.

Большевистик демократик централизм мана шундан иборат. Халқ олдида ҳисобот бериб туриладиган бўлиши, раҳбарлар омма олдида жавобгар бўлиши зарур. Мана шу тақдирдагина чинакам халқ ҳокимияти ривожлана беради, партия раҳбарлигида демократик тартиблар тағин ҳам кўпроқ ривожлана беради!

Биздаги аҳволни партиямизнинг раҳбарлиги бир йўлдан бораётир-у, аммо бутун партия ва халқ бошқача ўйламоқда, деб тасвирламоқчи бўлган кишиларга айтадиган гапимиз шуки, ўзларингиз хоҳлаган заводни, хоҳлаган колхозни танлаб олиб, шу завод ва колхозга боринг, сўзга чиқиб, ўз программангизни айтиб беринг, биз ҳам ўз программамизни айтиб берайлик. Ким ҳақ ва ким ноҳақ эканлигини совет кишиларининг ўзлари айтиб берсинлар, буни совет кишиларининг ўзлари ҳал қилсинлар. Биз аминмизки, улар сизларнинг гапингизни диққат билан эшитиб, сўнгра «йўқолинг!» деб айтадилар.

Венгриядаги контрреволюцион исённинг жаҳон коммунистик ҳаракати учун бўлган сабоқларидан бири ҳам худди шундан иборатки, шахсга сиғиниш оммадан ажралиб қолишга, социалистик қонунчиликни қўпол равишда бузишларга олиб келади, бинобарин эса, халққа қарши кучларнинг фаолияти учун замин вужудга келтиради. Шу сабабли, венгер ўртоқлар шахсга сиғиниш оқибатларини тугатиш, турмушнинг ленинча нормаларини тиклаш Венгрия учун қандай роль ўйнаганлигини бизга гапирганларида, биз бунинг шунчаки бир гап эмаслигини тушунамиз. Венгер ўртоқлар, шахсга сиғиниш оқибатларини тугатиш Венгрия халқ-демократик тузумини мустаҳкамлашнинг гаровидир, Венгрия Социалистик ишчи партиясининг халқ билан бирлигини таъминловчи гаровдир, Венгрияда социализмни муваффақиятли қуришнинг гаровидир, деб тўғри айтишяпти.

Партиямиз ўзининг XX съездида шахсга сиғиниш идеологиясини ва практикасини қаттиқ танқид қилганида, партиямизнинг Марказий Комитети шахсга сиғиниш масаласи бутун жаҳон коммунистик ҳаракати учун катта аҳамиятга эга бўлган ўткир масала эканлигини тушуниб туриб, шу ишни қилган эди. Бизнинг партиямиз бу масалани марксизм-ленинизмнинг бирдан-бир тўғри позициясида туриб ҳал қилиб, жаҳон коммунистик ҳаракатидан ҳеч бир нарсани яширгани йўқ. Партиямизнинг XX съезди қабул қилган қарорлар коммунистик ва ишчи партиялар вакилларининг 1957 ва 1960 йиллардаги кенгашлари қабул қилган Декларацияда ва Баёнотда маъқулланди ва якдиллик билан қувватланди.

Партиямиз шахсга сиғинишнинг ҳар қандай кўринишларига ўзининг XX съездида қатъий хотима берди ва ленинча принципларга томон бурилиш ясади. XX съезд ишлаб чиққан ленинча йўлни бутун халқаро коммунистик ҳаракат табриклади.

КПСС ва Совет давлатининг ташқи сиёсатини амалга оширишдаги янги босқич ҳам XX съезд билан боғланган. Съездда шу нарса алоҳида куч билан таъкидландики, турли социал тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш ленинча принципи Совет Иттифоқи ташқи сиёсатининг бош йўлидир. Бизнинг партиямиз халқаро миқёсдаги кучлар нисбатини чуқур анализ қилишга асосланиб, ҳозирги замон шароитида жаҳон урушининг муқаррарлиги тақдирга ёзилган нарса эмас, жаҳон урушининг олдини олиш мумкин ва олдини олиш лозим, деган жуда катта аҳамиятга эга бўлган хулосага келди.

КПСС XX съездининг қарорлари халқларнинг тинчлик, демократия, миллий мустақиллик ва социализм учун курашига қўшилган катта ҳисса бўлди.

Совет Иттифоқи ва Венгрия халқлари, бошқа социалистик мамлакатларнинг халқлари ўзларининг янги турмуш қуришдаги муваффақиятлари билан фахрланадилар. Ер юзидаги ҳамма халқлар учун бу муваффақиятларнинг катта аҳамияти борлигини яхши тушунамиз.

Социализмнинг кучи шундаки, у инсон ҳаёти учун энг яхши шароит яратишда капиталистик мамлакатларнинг меҳнаткашларига ўрнак кўрсатмоқда, деб Ленин айтган ажойиб сўзлар кўп марталаб такрорланди. Эркин кишиларнинг эркин меҳнати ҳар бир социалистик мамлакатдаги барча неъматларнинг манбаидир. Социалистик система қудратини мустаҳкамлаш жаҳон революцион жараёнини тезлаштирувчи қудратли куч бўлиб хизмат қилади.

Социалистик мамлакатларнинг коммунистлари, халқлари тинчлик ишини изчиллик ва сабот билан қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқдалар. Социализм ва коммунизм қуриш учун ҳам, жаҳон революциясини тезлаштириш учун ҳам жаҳон урушининг кераги йўқ. В. И. Ленин 1918 йилдаёқ «сўл коммунистлари» танқид қилиб, ўзининг «Ғалати ва мудҳиш бир нарса» деган мақоласида бундай деб ёзган эди: «Эҳтимол, авторлар халқаро революция манфаатлари империалистлар билан ҳар қандай бўлса-да, сулҳ тузишни ман қилади, деб ўйласалар керак?.. Империалистик давлатлар ўртасидаги социалистик республика, шундай қарашлар нуқтаи назаридан, ҳеч қандай иқтисодий шартномалар туза олмас эди, Ойга учиб кетмасдан яшай ҳам олмас эди. Эҳтимол, авторлар, халқаро революция манфаатлари бу революцияга **туртки берилишини** талаб қилади, бундай туртки оммада империализм «қонуний» экан-да, деганга ўхшаш фикр қолдира оладиган сулҳ эмас, балки урушдан иборат, деб ўйласалар керак? Бундай «назария» революцияни туғдирадиган синфий зиддиятлар ўткирлаша борган сари, революцияларни «туртишни» ҳамма вақт инкор қилиб келган марксизмга батамом хилоф бўларди. Бундай назария қуролли қўзғолон ҳамма вақт ва ҳар қандай шароитда ҳам курашнинг муқаррар формасидир, деган қараш билан баравар бўлар эди». (Асарлар, 27 том, 56-57-бетлар).

Владимир Ильич сиёсатимизнинг халқаро майдондаги асосий йўлини мана шундай белгилаб берган эди. Лениннинг бу идеялари ҳозирги кунда алоҳида аҳамият касб қилмоқда. Ҳозирги замон шароитида жаҳон социалистик системаси инсоният жамияти тараққиётининг ҳал қилувчи факторига айланмоқда, социализм, тинчлик ва демократия кучларининг империализм, реакция ва агрессия кучларига нисбатан устунлиги ўсиб бормоқда. Жаҳон урушининг олдини олиш учун реал имконият вужудга келди.

Бу эса имкониятгина бўлиб қолмасдан, шу билан бирга, ер юзидаги халқлар учун ҳаётий зарурат ҳамдир. Фақат коммунистларгина эмас, шу билан бирга, капиталистик дунёдаги энг ақлирасо сиёсатчилар ҳам ҳозирги замон жаҳон термоядро урушининг оқибатларини назар-эътиборга олмасликлари мумкин эмас.

Одамлар термоядро урушининг хавфини нақадар яхшироқ англасалар, империализмнинг ҳарбий авантюраларига қарши, урушларнинг манбаи бўлган империализмнинг ўзига қарши шунчалик актив ва қатъият билан кураша берадилар. Америка империализмининг энг агрессив кучлари аҳволнинг шу даражага етиб қолганлигидан қўрққанликлари учун ҳам, ҳозирги вақтда термоядро урушини инсониятнинг тарихда кўп марталаб бўлиб ўтган яна бир, муқаррар фожиаси қилиб кўрсатишга интилмоқдалар. Агар коммунистлар халқни бу хил алдашда империалистлар билан иттифоқ туза бошласалар ва ҳақиқатни халқлардан яшира бошласалар, кечирилмаслик бир ҳол бўлур эди.

Коммунистлар ер юзида капитализмни батамом тугатиш учун, социалистик революциянинг ғалабаси учун курашмоқдалар. Биз аминмизки, ҳамма халқлар ўз умрини тугатаётган бу тузумга ахир бир кун абадий хотима берадилар. Лекин ҳар бир мамлакатда социализмнинг ғалабаси масаласини бошқа халқлар, бошқа партиялар эмас, айниқса жаҳон термоядро урушини бошлаб юбориш йўли билан эмас, балки шу мамлакатнинг халқи, революцион ишчилар синфи ва марксчи-ленинчи партияси ҳал қилади.

Баъзи ўртоқларнинг мулоҳазаларидан шу нарса келиб чиқаётирки, қандайдир социалистик мамлакат, шу мамлакатнинг коммунистик партияси у ёки бу капиталистик мамлакатга қарши уруш бошлаб юборишга ҳақли эмиш, муқаррар жаҳон термоядро урушига айланиб кетадиган бу уруш ўша мамлакатнинг ишчилар синфини капитализм асоратидан қутқариш учун бошланди, деб ўз байроғига ёзиб қўйиши керак эмиш.

Бундай «назариячиларга» бошқа мамлакатлар халқларининг тақдирини ўз билганларича ҳал қилишга ким ҳуқуқ берди, деган савол туғилади. Шу мамлакатларнинг меҳнаткашлари, ишчилар синфи уларга: биз социализм ғалабаси учун курашмоқдамиз ва кураша берамиз, лекин биз бу ғалабани жаҳон термоядро урушини бошлаб юбориш йўли билан эмас, балки мамлакатларимиздаги синфий курашда қўлга киритишимиз лозим, деб жавоб берадилар.

Яна бунинг устига агар бундай «назариячиларнинг» нуқтаи назарига қараб иш қилинадиган бўлса, мазкур «ҳуқуқнинг» тескари томонини ҳам назарда тутмоқ керак. Империалистик мамлакатлар ҳам шундай мантиққа амал қилиб, социалистик мамлакатларда капиталистик тартибларни тикламоқ учун шу мамлакатларга қарши уруш бошлашга «ҳақли» бўлур эдилар.

Улуғ устозимиз В. И. Ленин бизнинг бу масалалардаги позициямизни асослаб, биз революцияни бошқа мамлакатларга экспорт қилишга қатъиян қаршимиз, деб айтган эди. Контрреволюцияни экспорт қилишга ҳам биз қатъиян қарши чиқаётирмиз.

Биз социалистик системанинг капитализмга нисбатан ўсиб бораётган устунлигига ишонамиз. Биз халқаро ишчилар синфининг, миллий озодлик ҳаракатининг қудратли кучига, империализм, мустамлакачилик асоратига қарши чиқаётган ҳамма кучларга ишонамиз. Кимки тинч-тотув яшаш шароитидаги синфий курашда ишчилар синфи революцион кучларининг ғалаба қилиши мумкинлигини инкор этса, у, ишчилар синфининг революцион ғайратига ва шижоатига ишонмайди, у империализм кучларига ортиқча баҳо беради, империализмдан қўрқади.

Биз ишчилар синфининг кучига, халқларнинг кучига, уларнинг ақл-идрокига, улар ер юзида ҳаётни сақлаб қолишга интилаётганликларига ишонамиз ва шу сабабли, биз агрессияга ва урушга қарши курашга тинчлик манфаатларини қадрловчи ҳамма кишиларни сафарбар қилмоқ учун ҳамма чораларни кўрмоқдамиз, синфдош қардошларимизга империалистлар, мустамлакачилар асоратидан қутулишда ёрдам бермоқ учун ҳамма чораларни кўрмоқдамиз, ер юзида социализмнинг ғалабаси учун ҳамма чораларни кўрмоқдамиз.

Империализмга қарши чиқаётган ҳамма кучларни: жаҳон социалистик системасини, халқаро ишчилар синфини, миллий озодлик курашини, тинчлик ва тараққиёт йўлида курашаётган халқ оммасининг кенг демократик ҳаракатини бирлаштириш ва уларнинг бирлигини мустаҳкамлашга марксчи-ленинчилар ҳаракат қилмоқдалар.

(Давоми учинчи бетда).

ЎРТОҚ Н. С. ХРУШЧЕВ НУТҚИ

(Давоми. Боши 1, 2-бетда).

Биз шуни яхши биламизки, мана шу кучларнинг бирлиги империализмга қарши, тинчлик, озодлик, демократия ва социализм идеалларининг тантанаси учун кураш муваффақиятларини таъминловчи гаровдир. Ҳозирги замондаги мана шу етакчи кучларнинг жипслигига халакит бераётган кишилар, бунинг учун қандай сабабларни важ қилишларидан қатъи назар, империализмга қарши фронт кучларини бўшаштирадилар ва, бинобарин, объектив равишда империализмга ёрдам берадилар.

Биз, социалистик мамлакатларнинг коммунистлари, халқларнинг ўз миллий мустақиллиги учун, озодлик ва яхши турмуш учун курашини ҳар томонлама қувватлашни ўз вазифамиз, деб биламиз Ҳаммага маълумки, Совет давлати ўзи вужудга келган кундан бошлаб, Осиё, Африка, Лотин Америкасида мустамлакачилик асоратига қарши курашаётган халқларга кенг сиёсий ва бошқа хил ёрдамлар бериб келди.

Социалистик мамлакатлар мавжуд бўлиб турган, жаҳон социализми кучларининг иқтисодий, сиёсий ва ҳарбий қудрати бениҳоя ошиб кетган ҳозирги вақтда бу ёрдам алоҳида аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда. Ҳозир ҳам биз миллий қарамлик ва асоратнинг ҳамма формаларига қарши курашаётган халқларни барча воситалар билан ҳар томонлама қувватлаш ўзимизнинг вазифамиз эканлигини ҳар қачонгидан кўра кўпроқ биламиз.

Марксчи-ленинчилар, империализм мавжуд экан уруш хавфи сақланиб қолаберишини тушунадилар. Совет Иттифоқи, қардош социалистик мамлакатлар ўзларининг мудофаа қобилиятларини мустаҳкамламоқдалар, бизнинг Қуролли Кучларимиз агрессорларнинг зарбасига қақшатқич зарба билан жавоб бера оладиган бўлиши учун ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Биз энг қудратли термоядро қуроли билан қуролланган ўз рокеталаримизни ҳамиша жанговар тайёр ҳолда сақлаб турибмиз.

Лекин Совет Иттифоқи ҳеч қачон биринчи бўлиб бу қуролни ишга солмайди, жаҳон урушини бошламайди. Биз социалистик мамлакатлар билан капиталистик мамлакатлари ўртасида тинч-тотув яшашни мустаҳкамлашга ҳаракат қилиб, ўзимизнинг бутун қудратимизни тинчлик тарозисининг палласига қўймоқдамиз. Биз тинчликни империалистлардан ялиниб сўраётганимиз йўқ, балки социалистик мамлакатларнинг иқтисодий ва ҳарбий қудратига, халқаро ишчилар синфининг, миллий озодлик ҳаракатининг, барча тинчликсевар халқларнинг жипслигига таяниб, тинчлик учун амалда курашмоқдамиз.

Биз турли социал тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши принципини халқларнинг ҳаётий манфаатларини ифодаловчи сиёсат деб билиб, бу ленинча принципни қаттиқ ҳимоя қилиб келдик ва ҳимоя қилаберамиз. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг ва Венгрия Социалистик ишчи партиясининг ҳозирги дунёдаги энг қизғин проблемаларга қарашлари бир-бирига батамом мос келганлигини ҳам зўр мамнуният билан қайд қилмоқдамиз.

Халқаро коммунистик ҳаракат бирлигини мустаҳкамлаш масалаларида партиямизнинг позициясига келсак, бу позиция КПСС Марказий Комитетининг 14 июлдаги Очиқ хатида батафсил баён қилиб берилди.

Ўртоқлар! Ядро қуроли синовларини тақиқлаш масаласи устида ва бир-биримизни қизиқтираётган бошқа масалалар устида Совет Иттифоқи, Америка Қўшма Штатлари ва Англия вакиллари ўртасида Москвада бўлаётган фикрлашувлар тўғрисида бир-икки оғиз гапириб ўтиш керак. Бизда шундай таассурот туғилмоқдаки, агар Америка ва Англия вакилларининг позициясида бирор алоҳида бурилиш рўй бермаса, атмосферада, космик фазода ва сув остида ўтказиладиган синовларни тақиқлаш тўғрисида битимга келмоқ учун ҳозир умид бор.

Совет ҳукумати ҳамма синовларни, шу жумладан ер ости синовларини ҳам тақиқлашни кўзда тутадиган битимга келишни истар эди. Ҳамма синовлар, шу жумладан ер ости синовлари тақиқланганлигини давлатларнинг қўлида бўлган ва портлаш қай ерда рўй берганлигини кўрсатиб берадиган миллий техника воситалари ёрдами билан контроль қилиб туриш мумкинлигини фан ва практика исбот қилди. Лекин АҚШ ва Англия ҳукуматлари халқаро инспекциялар ўтказиш зарурлигини талаб қилишни давом эттирмоқдалар. Улар синовларни тўхтатишга ҳақиқатда ҳеч қандай алоқаси бўлмаган ўз ниятларидан воз кечишни истамаётирлар. Нима учун, қандай мақсадлар билан шундай қилинмоқда? Разведка олиб бориш имкониятига эга бўлиш учун шундай қилинмоқда, албатта.

Хуллас, аҳвол жуда равшан бўлиб қолди — ер ости ядро синовларини тақиқлаш тўғрисида ҳозирги вақтда битимга келишнинг иложи бўлмаса керак. Шундай бўлса ҳам, Совет ҳукумати атмосферада, космик фазода ва сув остида синовларни тақиқлаш тўғрисида битимга келинадиган бўлса, бу битим олға томон қўйилган муҳим ва фойдали қадам бўлади, деб ҳисоблайди. Бу битим ҳавони радиоактив моддалар билан заҳарлашга чек қўяди, бинобарин эса ядро синовларини янада давом эттириш натижасида ҳозирги ва келажак авлодларнинг саломатлиги учун туғиладиган хатарли оқибатларнинг олдини олади. Халқларнинг, бутун инсониятнинг ҳаётий манфаатларини ҳимоя қилаётган биз, коммунистлар ядро қуроли синовларини тақиқлаш тўғрисида битим тузиш социалистик гуманизмнинг олижаноб принципларига мос бўлиб тушади, деб ҳисоблаймиз.

Ядро синовларини тақиқлаш тўғрисида битим тузиш халқаро вазиятни умуман яхшилаш нуқтаи назаридан ҳам фойдали бўлиб чиқади, деб умид қиламиз. Бундай битим тузиш бир-бирига қарама-қарши социал системаларга мансуб бўлган давлатлар тинч-тотув яшаш асосида бир-бирларига маъқул бўладиган битимлар тузиш йўлини қидиришга тайёр эканликларини кўрсатади.

Совет ҳукумати шу нарсага аминдирки, агар ҳозирги вақтда СССР, АҚШ ва Англия вакиллари фақат ядро синовларини тақиқлаш тўғрисидагина битимга келиб қолмасдан, шу билан бир вақтда, НАТО мамлакатлари билан Варшава шартномасида қатнашувчи давлатлар ўртасида ҳужум қилмаслик пакти тўғрисидаги масала юзасидан ҳам битимга келганларида эди, бу нарса бутун халқаро вазиятни анча яхшилашга ёрдам берган бўлур эди. Бундай пактнинг имзоланишини жаҳон жамоатчилиги зўр мамнуният билан кутиб олган бўлур эди.

Ғарбда баъзи бир кимсаларни ҳужум қилмаслик тўғрисидаги пактнинг формаси ҳижолатга солиб қўймоқда, деган гаплар баъзан қулоққа чалиняпти. Агар шундай бўлса, бизнинг фикримизча, ҳужум қилмаслик тўғрисидаги пактни қандай формада тузиш масаласини ҳар иккала томонга мақбул бўладиган тарзда унчалик қийналмай ҳал қилиш мумкин. Бунда асосий гап формада эмас, балки мазмундадир, асосий гап шундаки, иккинчи томонда ҳам кескинликни юмшатишга, «совуқ уруш» ҳолатини тугатишга истак бўлиши керак. Москвада ўтказилаётган фикр олишув вақтида ҳужум қилмаслик пакти тўғрисида ҳам битимга келишни умид қилур эдик.

Давлатларнинг ҳарбий бюджетларини оширмаслик, тағин ҳам яхшироғи — бу бюджетларни қисқартириш сингари масалани ҳал қилиш ҳам жуда фойдали бўлур эди. Буни ҳамма мамлакатлардаги миллион-миллион кишилар ҳеч сўзсиз маъқуллаган бўлур эдилар.

Тўсатдан бўладиган ҳужумнинг олдини олишга доир баъзи тадбирларни амалга ошириш тўғрисида 1958 йилдаёқ таклиф этган таклифларимизга қайтиш ҳам фойдали бўлур эди, деб ўйлаймиз. Бунинг учун нима қилиш керак? Аввало, кўп миқдордаги қўшинларни агрессорнинг махфий равишда тўплашига имкон бермайдиган чораларни кўриш керак, чунки кўп миқдорда қўшинлар бўлмаса, тўсатдан ҳужум қилиш мумкин эмас. Бунинг учун биз Совет Иттифоқининг ҳам, шунингдек бошқа мамлакатларнинг ҳам муайян районларидаги аэродромларда, темир йўл узелларида, автомобиль магистралларида ва йирик портларда ер усти контроль постлари ўрнатишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. Мана шуларнинг ҳаммаси ўзаро келишув йўли билан қилиниши лозим, албатта.

Бундай чора тинчликни сақлаб туришни ўз-ўзидан таъминлайдиган гарантия бўла олмайди, лекин бу чора тўсатдан қилинадиган ҳужумга йўл қўймаслик соҳасида олға томон қўйилган қадам бўлур эди.

Биз Ғарб давлатлари билан шундай бир битим тузиш тўғрисида ҳам музокаралар олиб боришга рози бўлур эдик: Германия Демократик Республикасида жойлаштирилган совет қўшинларида Ғарб давлатларининг вакиллари бўлиши тўғрисида, ўз навбатида биз ҳам Ғарб давлатларининг Ғарбий Германиядаги қўшинларида ўз вакилларимизнинг бўлиши тўғрисида битим тузиш тўғрисида музокаралар олиб боришимиз мумкин.

Шунингдек, биз Германия Демократик Республикасининг территориясида ҳам, шунингдек Ғарбий Германия территориясида ҳам турган чет эл қўшинларини қисқартириш тўғрисида музокаралар олиб боришга ҳам розимиз.

Агар мана шу масалаларнинг ҳаммаси устида битимга келишга муваффақ бўлинса, мана шунинг ўзи халқаро кескинликни юмшатиш, «совуқ уруш»ни тугатиш йўлида қўйилган катта қадам бўлур эди, туб масала устида — батамом ва ёппасига қуролсизланиш тўғрисида битимга келиш учун муҳим замин бўлур эди.

Ниҳоят, асосий масалани ҳам ҳал қилиш керак, албатта. Халқаро кескинликни тугатиш мана шу асосий масалани — Германия масаласини ҳал қилишга боғлиқ. Бу масалани фақат Германия сулҳ шартномасини тузиш, гитлерчилар давлати тор-мор келтирилганлиги натижасида вужудга келган шароитни эътироф қилиш йўли билан ҳал қилиш мумкин.

Такрор айтаманки, Германия масаласини фақат сулҳ шартномасини имзолаш асосидагина ҳал қилиш мумкин. Империалистлар Германия Демократик Республикасини тугатиш режаларига келганда, улар ўзларининг бу умидларига асло эриша олмайдилар, чунки бу — урушга олиб борадиган йўлдир. Фақат ақлдан озган кишиларгина жаҳон термоядро урушини таваккал деб бошлашлари мумкин. Империалистлар шуни тушунишлари лозимки, бундай авантюра империалистларнинг ўзларини ҳалок қилиш билан тугаган бўлур эди.

Ҳамма халқларнинг ва, аввало, немис халқининг манфаатлари Германия сулҳ шартномасини тузишни ва шу асосда Ғарбий Берлин масаласини ҳал қилишни, шу тариқа Европада ва бутун дунёда аҳволни тубдан яхшилашга эришишни талаб қилмоқда.

Азиз ўртоқлар! Венгриялик дўстлар мамлакатимиз бўйлаб қилган саёҳатлари вақтида совет халқи нақадар зўр ғайрат ва завқ-шавқ билан коммунистик жамият қураётганлигини кўрдилар. Ҳозир биз жуда катта бойликларга, ишчи ва мутахассисларнинг яхши тайёрланган кадрларига эгамиз, совет фани ва техникаси шу қадар юксак даражага эришди. Мана шундай шароитда бизнинг мамлакатимизда коммунизм қуриш ишлари ниҳоят даражада кенг авж олиб кетди.

Ҳозирги кунда совет кишилари жаҳонда энг қувватли Братск ва Красноярск гидроэлектростанциялари сингари улуғ иншоотларни қуриш, янги шаҳарлар, заводлар, фабрикалар қуриш, космосга қаҳрамонларча штурм қилиш каби ишларнинг уддасидан чиқмоқда. Шонли космонавтларимизнинг юлдузларга қилган парвози Совет Ватани кўтарилган юксакликнинг тимсоли деса бўлади.

Совет кишилари ўзларининг бутун ғайратларини тинч яратувчилик ишига, етти йиллик планни тўла ва ошириб бажаришга сарфламоқдалар.

Бизнинг партиямиз XXII съезд қабул қилган улуғ Программани амалга ошира бориб, яқинда ўз ишларини ишлаб чиқариш принципи асосида қайта қуриб олди. Партия ташкилотлари саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши масалалари билан тағин ҳам конкретроқ ва амалий шуғулланиш имкониятига эга бўлиб қолдилар.

Партия ва ҳукумат халқ хўжалигини планлаштиришни такомиллаштириш тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қилмоқда. Партия Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг чақириғига биноан, ҳозир жойлардаги партия ташкилотларида халқ хўжалигини ривожлантиришнинг яқин йилларга мўлжалланган планлари синчиклаб ишлаб чиқилмоқда, резервлардан яхшироқ фойдаланиш, халқ хўжалигининг энг прогрессив тармоқларини жадал ривожлантириш йўллари қидирилмоқда ва белгилаб олинмоқда. Коммунистик қурилишнинг бутун иши совет кишисининг ўсиб бораётган моддий ва маънавий эҳтиёжларини тобора тўлиқ қондиришга, Совет Иттифоқининг иқтисодий ва мудофаа қудратини мустаҳкамлашга бағишланган ишдир.

Совет мамлакатининг экономикаси ғоят юксалиб бормоқда. Кейинги йилларда Совет Иттифоқида металл эритиш, электр энергия, цемент, машина ва механизмлар ишлаб чиқариш, уй-жой бинолари, маданий-маиший муассасалар қуриш ўсиб бораётганлигини кўрсатувчи рақамлар кенг кўпчиликка маълум. Эндиликда халқ хўжалигининг катта-катта проблемаларини ҳал қилиш учун бизда шундай имкониятлар борки, бу имкониятлар ҳар бир кишини ҳайратда қолдиради.

Партия Марказий Комитети ва Совет ҳукумати химия саноатини тағин ҳам қатъият ва тез суръатлар билан олға ривожлантириш устида иш олиб бормоқдалар. «Катта химия» саноати заводларини қуришга миллиард-миллиард маблағ керак бўлади, биз бу маблағларни ҳам қидириб топамиз. «Катта химия» саноати заводларини вужудга келтириш янги прогрессив ва ҳажмли химиявий буюмлар ва материалларни ишлаб чиқаришга жорий қилишга, халқ истеъмол қиладиган чиройли ва яхши сифатли моллар ишлаб чиқаришни кўпайтиришга имкон беради.

Биз химия саноатида бир неча йил ичида шундай қувватларни ҳеч сўзсиз вужудга келтирамизки, бу қувватлар ўғит ишлаб чиқаришни кескин кўпайтиришга ва қишлоқ хўжалигимизни ўғит билан тўла таъминлашга имкон беради. Бунда гап партиямиз Программасида кўрсатилган тадбирларни тезроқ амалга ошириш, яқин келгусида дон ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кескин кўпайтиришга эришиш устида бораётир.

Хуллас, қаёққа кўз ташласангиз, бепоён мамлакатимизнинг ҳамма жойида меҳнат қайнаб турганлигини кўрасиз. Совет халқи инсоният асрлардан бери орзу қилиб келган ажойиб вақтни — коммунизм даврини ўз меҳнати билан ва фақат ўз меҳнати билан яқинлаштирмоқда.

Ўртоқлар! Венгрия-Совет дўстлиги митинги Кремлнинг Съездлар саройидаги тарихий залда ўтмоқда. Шу залда бундан икки йилча муқаддам бўлиб ўтган XXII съезд Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг янги Программасини қабул қилган эди.

Бу митинг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, бутун совет халқи ажойиб тарихий воқеани — партиямиз II съездининг 60 йиллигини нишонлашга тайёрланаётган кунларда ўтмоқда. Партиямизнинг II съезди билан XXII съезди ўртасида 58 йил вақт ўтди, лекин шу вақт ичида бизнинг мамлакатимиз, унинг ишчилар синфи, меҳнаткаш халқи Ленин партиясининг раҳбарлигида нақадар катта тарихий йўлни босиб ўтди!

Чоризм қувғин ва таъқиб қилиб турган рус марксистлари Россия ишчилари революцион партиясининг II съездини ўз мамлакатларида ўтказа олмадилар. Бу съезд ўз ишини Брюсселда бошлади, сўнгра эса съезд делегатлари таъқиб қилинаётганлиги сабабли ўз ишини Лондонда тугаллашга мажбур бўлди. Съездда 26 ташкилотдан вакил бўлиб келган жами 50 тадан сал кўпроқ делегат ҳозир бўлди.

XXII съездда кўп миллионли улуғ ленинчи партиянинг вакиллари бўлган 5000 га яқин делегат қатнашди. Социализмнинг ғалабаси ва коммунизм қуриш учун кураш давомида бизнинг партиямиз ишчилар синфининг партиясидан коммунизм қураётган бутун халқ партиясига айланди.

Ленин партиянинг II съезди арафасида ўзининг «Нима қилмоқ керак?» деган ажойиб китобида башорат бериб, қуйидаги сўзларни ёзган эди: «Бизга революционерлар ташкилотини беринг, ана шунда биз Россияни бутунлай ўзгартириб юборамиз». Ленин яратган коммунистлар партияси уч революциянинг бўронлари орасидан ўтди. Бу партия революцион марксизм байроғини баланд кўтариб, жаҳоншумул тарихий ғалабаларга эришди. У, жаҳонда биринчи социалистик давлатга бош бўлиб, Октябрь социалистик революциясининг ғалабаларини сақлаб қолди ва мамлакатимиз халқларини коммунизм қуришга сафарбар қилди. XXII съездда ер юзининг ҳамма қитъаларидаги 80 та марксчи-ленинчи партиялардан келган делегатлар ҳозир бўлдилар. Улар бизнинг мамлакатимизда Лениннинг революцион иши нақадар тантана қилганлигини кўрдилар.

Партиямизнинг кучи шундаки, у, халқ билан чамбарчас боғланган, марксизм-ленинизмга содиқ партиядир. Пролетар интернационализми принциплари руҳида тарбияланган партиямиз марксизм-ленинизм идеяларининг софлиги учун, ҳамма мамлакатлардаги коммунистлар, пролетарлар ва мазлум халқларнинг бирлиги ва жипслиги учун, революциянинг улуғ иши учун, халқларнинг озодлиги ва бахт-саодати учун ҳамиша курашиб келди. Партиямиз ўзининг бу курашида шонли Венгрия Социалистик ишчи партияси сингари содиқ ва ишончли дўстларга таянмоқда.

Совет ва венгер халқларининг қардошларча иттифоқи ва бузилмас дўстлиги омон бўлсин ва тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлансин!

Яшасин Совет Иттифоқи Коммунистик партияси билан Венгрия Социалистик ишчи партиясининг мустаҳкам бирлиги ва пролетарларча жипслиги!

Яшасин абадий барҳаёт, ҳамиша ғолиб марксизм-ленинизм таълимоти!

Яшасин бутун дунёда тинчлик! Коммунизмнинг янги ғалабалари сари, олға, ўртоқлар!

(Ўртоқ Н. С. Хрушчев нутқи ғоят зўр эътибор билан тингланди ва узоқ давом этган қарсаклар билан бир неча марта бўлиниб турди).

* * *

Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Венгрия Революцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг Раиси Янош Кадар сўзга чиққанида залдагилар уни гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар.

ЎРТОҚ ЯНОШ КАДАР НУТҚИ

Азиз ўртоқ Хрушчев!

Азиз ўртоқлар, азиз совет дўстларимиз!

Бизнинг делегациямиз Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва Совет ҳукуматининг дўстона таклифи билан Совет Иттифоқига келди. Бизнинг бу визитимиздан кузатилган мақсад — бир-бирларимизни қизиқтираётган масалалар юзасидан фикр олишишдан, коммунизм қураётган улуғ совет халқи меҳнатининг кейинги даврдаги муваффақиятлари билан шахсан ва янада яқинроқ танишиб чиқишдан иборат. Бизнинг энг муҳим мақсадимиз эса, интернационал алоқаларимизни янада кўпроқ мустаҳкамлаш, бузилмас венгер-совет дўстлигини янада кучайтириш ва мустаҳкамлашдир.

Халқимизнинг самимий дўсти Никита Сергеевич Хрушчев бугун сўзлаган нутқида партиямизнинг ва венгер халқининг социалистик революция ғалабаси учун олиб бораётган тарихий курашига жуда юксак баҳо берди. Биз Совет Иттифоқи бўйлаб қилган сафаримизда — бу ерда, Москвада, Тошкентда, Иркутск, Братск ва Красноярск ишчилари, колхозчилари билан, маҳаллий партия ва давлат раҳбарлари билан, оддий меҳнаткашлар билан бўлган барча учрашувларимиз вақтида, хуллас ҳамма жойда Венгрия Халқ Республикасига нисбатан буюк ҳурмат, чуқур ва чин қардошлик туйғуларини кўрдик.

Бунинг учун ҳар бир совет кишисига делегациямиз номидан ва шахсан ўз номимдан чин кўнгилдан самимий миннатдорчилик изҳор қиламан. Биз сизларга, сизлар орқали эса бутун совет халқига социализм қураётган венгер халқининг қизғин, қардошлик саломини ва энг яхши истакларини топшираман.

Бизнинг партиямиз ва халқимиз совет ўртоқларимиз билан, совет халқи билан дўстликлари туфайли фахрланади. Ленин ташкил этган улуғ Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Улуғ Октябрь социалистик революцияси байроғини ғалабага олиб келди, жаҳонда биринчи ишчи-деҳқон давлатини барпо этди Совет Иттифоқининг ташкил топиши инсоният тарихида янги саҳифа очди. Совет Иттифоқи озодлик учун, социал тараққиёт учун курашаётган барча халқларнинг ҳамиша энг яхши дўсти ва таянчи бўлиб келди ва ҳозирда ҳам шундай бўлиб қолмоқда. Шу сабабли ҳар бир венгер коммунисти венгер-совет дўстлигини доим мустаҳкамлаб боришни ўзининг интернационал бурчи деб, венгер халқининг миллий манфаатларига садоқат билан хизмат қилиш иши деб, чинакам ватанпарварлик ифодаси деб ҳисоблайди.

Азиз ўртоқлар! Дўстлар!

Биз улуғ Совет мамлакатининг бепоён ерлари бўйлаб қилган сафаримиз вақтида заводлар, гидроэлектростанциялар, колхозлар, илмий тадқиқот институтларида бўлдик. Совет кишилари етти йиллик планни муддатидан илгари амалга ошира бориб, қандай меҳнат қилаётганликларини кўрдик. Биз коммунизм қурилишининг XXII съезд қабул қилган Программаси қандай бажарилаётганлигини, бу Программанинг ғолибона идеялари қаҳрамонона меҳнат натижасида қандай реал воқеликка айланаётганлигини ўз кўзимиз билан кўрдик.

Биз социализмнинг тинч шароитда капитализм устидан қозонаётган ғалабаларининг аён нишоналарини кўрдик. Совет Иттифоқи ҳозирнинг ўзидаёқ энг тараққий этган капиталистик мамлакатларга етиб олмоқда. Бунинг устига давримиз учун энг катта аҳамиятга эга бўлган соҳаларда эса Совет Иттифоқи ҳозир улардан ўзиб кетди. Совет Иттифоқи автоматика, ядро физикаси, ракета техникаси соҳасида устун эканлигини исбот қилди ва космосни ўзлаштириш соҳасида биринчиликни ўз қўлида сақлаб келаётганлиги ҳам жуда муҳимдир.

Эришилган мислсиз ажойиб муваффақият муносабати билан — бешинчи космонавт Валерий Биковскийнинг парвози билан ва Валентина Терешкованинг парвози билан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясини, ҳукуматини, олим ва инженерларини шу минбарда туриб, яна бир марта табриклашга ижозат бергайсиз. Валентина Терешкова космонавтлар қаторида гарчи олтинчи ўринни эгаллаган бўлса ҳам, аслида биринчи космонавт — жаҳонда космосга чиққан биринчи аёлдир.

Биз совет меҳнаткашлари монолит бир куч бўлиб, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва унинг Никита Сергеевич Хрушчев раҳбарлигидаги Марказий Комитети теварагига жипслашганликларини кўрдик ва ҳис этдик. Партия ва халқ ғоят ҳамжиҳат бўлиб, коммунизм қуриш учун меҳнат қилмоқда, меҳнат ва тинчлик фронтида тобора янгидан-янги ғалабаларга эришмоқда.

Биз, совет халқи тарих томонидан ўз олдига қўйилган жуда буюк вазифани — жаҳонда биринчи бўлиб коммунистик жамият қуриш ва тинч мусобақада капиталистик мамлакатлар устидан ғалаба қозониш вазифасини ғоят чуқур англаётганлигига яна бир марта ишонч ҳосил қилдик. Азиз ўртоқлар, сизлар ана шу тарихий вазифа ўз ҳиссангизга тушганлиги билан фахрлана оласиз.

Партия тарбиялаган совет кишиси билан, коммунизм бинокори билан, янги ахлоқ руҳида тарбияланган, ўз халқининг бахт-саодати йўлида ва инсоният бахт-саодати йўлида ҳар қандай қурбонлар беришга тайёр турган, пролетар интернационализмининг чуқур туйғулари билан суғорилган кишилар билан учрашувлар бизда жуда кучли таассурот қолдирди.

Биз мамлакат бўйлаб сафар қилиб юрган кунларда «Правда» газетаси Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Очиқ хатини босиб чиқарди. Партия томонидан неча ўн йиллар мобайнида интернационализм руҳида тарбияланган, революция, социализм ва тинчлик манфаатлари йўлида ҳар қандай қурбонлар беришдан қайтмайдиган совет кишилари ўз Марказий Комитетининг йўлини тамомила маъқуллаётганликларини ва Совет Иттифоқи Коммунистик партиясига ҳамда жаҳондаги бошқа коммунистик ва ишчи партияларга асоссиз, принципсиз ва догматик равишда қилинган ҳужумларни қоралаётганликларини ҳамма жойда кўриб бунга ишонч ҳосил қилдик.

Ҳурматли ўртоқлар!

Бизнинг партиямиз, бизнинг халқимиз пролетар интернационализмига ва социалистик мамлакатларнинг қардошларча ҳамдўстлигига чексиз содиқдир. Бу эса халқимизнинг туб манфаатларига, бутун халқаро ишчилар ҳаракати манфаатларига муносиб бўлиб, тинчлик ва тараққиёт ишига хизмат қилади. Бизни социалистик ғалабалардан маҳрум этиш мумкин эмаслигини яхши биламиз, чунки биз халқ ҳокимиятимизнинг мустаҳкам пойдеворини кўз қорачиғидек сақламоқдамиз ва пролетар интернационализми ишига содиқмиз.

Биз жаҳонда биринчи социалистик давлат — коммунизм қураётган Совет Иттифоқи билан ва унинг етакчи кучи, ижодий ленинизм байроқдори — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси билан чамбарчас боғланганмиз. Умумий идеялар — марксизм-ленинизм, умумий тарихий мақсадлар бизни бирлаштиради. Бизнинг дўстлигимиз умумий иш учун олиб борилган революцион жангларда вужудга келди ва чиниқди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва ҳукумати раҳбарлари билан олиб борган музокараларимизда шундай бир факт яна бир марта тасдиқландики, биз социализм ва коммунизм қурилишининг ҳамма масалаларида, жаҳон ишчилар ҳаракати ва халқаро аҳволга баҳо беришда тамомила бир хил фикрдамиз, бир-биримиз билан тамомила ҳамжиҳатмиз.

Улуғ Октябрь социалистик революциясидан буён ўтган ўн йиллар Совет Иттифоқига, Совет Иттифоқи Коммунистик партиясига муносабат пролетар интернационализмининг негизи эканлигини кўп марта исбот қилди. Ўтган қирқ беш йил тарихи шуни яққол кўрсатдики, Совет Иттифоқига қарши чиққан ҳолда интернационалист, коммунист, халқлар озодлиги тарафдори бўлиш мумкин эмас.

Совет Иттифоқи билан қардошларча дўстлик венгер халқи учун алоҳида аҳамиятга эгадир. Бунинг устига Совет Иттифоқи ва Совет Иттифоқи Коммунистик партияси бутун дунё ишчилар синфи учун, эзилган ва эксплуатация қилинаётган ҳар бир киши учун, ҳар бир чин революционер учун қай жиҳатдан аҳамиятга эга. Совет Иттифоқи биз учун шундай бир мамлакатки, унинг пролетар интернационализми руҳида, коммунизм руҳида тарбияланган фарзандлари ўз қонларини тўкиб, жонларини фидо қилиб, бизни фашизм терроридан халос қилдилар, миллий мустақилликка эриштирдилар ва социал озодлигимиз учун имконият яратиб бердилар.

Совет Иттифоқининг фарзандлари контрреволюцияга қарши кураша халқимизга ёрдам бердилар. Совет Иттифоқи тўфон вақтида ҳам, ҳаво очиқ бўлган пайтда ҳам ҳамиша биз билан бир қаторда бўлди, ўз тажрибаси ва намунаси билан бизга ёрдам кўрсатди, социалистик қурилишимизда бизни беғараз қўллаб-қувватлаб келди ва қўллаб-қувватламоқда. Улуғ Совет Иттифоқи биз билан муносабатларида ўз манфаатларини кўзламай, балки умумий манфаатлар тўғрисида, ялпи социал тараққиёт тўғрисида ғамхўрлик қилиш намунасини ҳам кўрсатмоқда.

Мамлакатларимизнинг иқтисодий ҳамкорлиги доим кенгайиб бормоқда ва тобора мустаҳкамланмоқда. Биз четдан келтирилаётган хом ашёнинг қирқ процентини, шу жумладан ўзимиз учун зарур бўлган темир рудаси, чўян, домна кокси, нефть, синтетик каучук, пахтани Совет Иттифоқидан олмоқдамиз.

Совет Иттифоқи бизга кўп миқдорда қотишмалар, прокат, химикатлар, сунъий ўғитлар ва бошқа саноат товарлари етказиб бермоқда.

Венгрия Халқ Республикаси Совет Иттифоқига, жумладан, машинасозлик маҳсулотлари, алоқа, техника воситалари, дори-дармонлар, конфекцион буюмлар ва хилма-хил озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб бермоқда. Яқинда қурилган «Дўстлик» нефть қувури, «Тинчлик» номидаги ягона энергосистема ва аллюминий саноати соҳасида ҳамкорлик қилиш тўғрисида икки ўртада тузилган битим бизга жуда катта манфаат келтиради.

Венгрия Халқ Республикаси ва Совет Иттифоқининг социалистик мамлакатлар ўртасида ҳар томонлама иқтисодий ҳамкорлик муҳим эканлиги тўғрисида тутган позициялари бир-бирига тамомила мосдир. Биз умумий манфаатларимизга мувофиқ суратда Ўзаро иқтисодий ёрдам кенгаши доирасида ўз ресурсларимиздан биргаликда ва планли суратда фойдаланиш тарафдоримиз, меҳнатни рационал тақсимлашга эришдик. Бу эса мамлакатларимиздан ҳар бирининг тараққиётини тезлаштиради.

Ҳаётнинг ҳамма соҳаларида ҳар иккала мамлакатларимиз ўртасидаги алоқалар доим кенгайиб ўсиб бормоқда. Венгер санъатининг арбоблари Совет Иттифоқида тез-тез ва кўп гастроль қилмоқдалар, венгер томошабинлари ҳам совет маданияти атоқли вакилларини ўз саҳналарида тез-тез кўриб турибдилар, концерт залларида уларнинг асарларини тинглашмоқдалар. Олимларимиз, мутахассисларимиз, хўжалик ва маданий ҳаёт раҳбарларимиз ўртасидаги алоқалар йил сайин кенгаймоқда. Мамлакатларимиз бир-бирларига тобора кўпроқ туристлар юбориб турибдилар: заводлар, ишлаб чиқариш кооперативлари, муассасаларнинг минг-минглаб меҳнаткашлари Венгриядан Совет Иттифоқига, Совет Иттифоқидан эса Венгрияга келиб турибдилар. Совет ва венгер халқлари бир-бирлари билан тобора иноқлашиб кетмоқдалар.

Аммо, барча принципиал масалаларда Венгрия Социалистик ишчи партияси билан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг, ҳар иккала партия Марказий Комитетларининг тамомила ҳамжиҳатлиги, якдиллиги ҳар нарсадан ҳам муҳимдир.

Биз ўртоқ Хрушчев раҳбарлигидаги Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ижодий марксизм-ленинизмни янада ривожлантириш соҳасидаги фаолияти бутун халқаро ишчилар ҳаракати манфаатлари нуқтаи назаридан ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир, деб ҳисоблаймиз. Биз, турмушдан ажралиб қолган сектантлик ва догматизм, шахсга сиғиниш ва ревизионизмнинг монесиз тарқалиши нималарга олиб келишини ўз тажрибамиздан биламиз. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX съезди партиямизнинг сектантлик, догматизм ва ревизионизмдан халос бўлишига, унинг марксизм-ленинизм кенг йўлига қайтиб келишига бебаҳо катта ёрдам берди.

Тараққиётимизнинг тажрибаси ҳам XX съезд хулосаларининг тўғри эканлигини тасдиқлайди. Бутун халқаро революцион ишчи ҳаракатининг ривожланиши ҳам буни исбот этади. Шу сабабли биз Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг халқаро революцион ишчи ҳаракати масалаларидаги, шунингдек социалистик қурилиш ва халқаро аҳвол масалаларидаги позициясини тамомила қўллаб-қувватлаймиз, чунки бу позиция 1957 ва 1960 йилларда Москвада ўтказилган кенгашларнинг ҳужжатларига тамомила мувофиқдир.

Худди шунингдек биз Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг 14 июлдаги Очиқ хатига ҳам тамомила қўшиламиз. Бу хатда ҳозирги шароитда замонамизнинг асосий масалалари юзасидан мумкин бўлган бирдан-бир тўғри марксистик нуқтаи назар баён қилинади ва хитой раҳбар ўртоқларнинг ана шу масалаларнинг кўпчилигида хато ва хатарли фикрда турганликлари рад этиб бўлмаслик даражада исбот қилинади.

Азиз ўртоқлар!

Ҳозирги вақтда жаҳон капитализмдан коммунизмга ўтиш даврини бошидан кечирмоқда. Бу давр — империализм ва капитализмнинг куёши ботаётган давр, пролетар революциялари ва миллий озодлик кураши ғалаба қилаётган даврдир, мустамлакачилик системаси емирилаётган даврдир. Социализм ғалаба қозонмоқ учун урушга муҳтож эмас. Жаҳон уруши социализм шароитида яшаётган халқларнинг ҳам, бошқа халқларнинг ҳам манфаатларига зиддир. Империализмнинг жаҳон урушини бошлаб юборишига бутун куч билан ҳалақит бериш зарур. Уруш ҳамиша миллионларча кишиларнинг ҳалокатига, инсон вужудга келтирган жуда кўп бойликларнинг ер билан яксон қилинишига, халқларнинг жабр-жафо чекишига сабаб бўлади. Бу гаплар ҳозирги ядро қуроли даврида жуда ҳам тўғри бўлиб чиқди.

Турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшашидан иборат ленинча сиёсатнинг бутун дунёда тантана қилиши учун кураш олиб бормоқ зарур. Бу сиёсат капиталистлар билан ишчиларнинг, мустамлакачилар билан асорат остига олинган кишиларнинг, золимлар билан мазлумларнинг тинч-тотув яшашини кўрсатмайди, жабр-зулмга тоқат қилиб туришни кўрсатмайди. Бу сиёсат, аксинча, социалистик мамлакатларда қурилиш ишларини муваффақиятли олиб бориш учун, социализмнинг афзалликларини тезликда рўёбга чиқариш учун ва бу билан социализмнинг тинч йўл билан ғалаба қозониши учун; капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфининг монополистик капиталга қарши кураши учун, шунингдек ҳозирча мустамлакачилик зулми остида бўлган халқларнинг ўз миллий озодлиги йўлида олиб бораётган кураши учун энг қулай имкониятлар вужудга келтиради.

Тинчлик учун курашни, демократия учун курашни, социализм учун курашни ва миллий мустақиллик учун курашни бир-биридан ажратиш, бир-бирига қарама-қарши қўйиш мумкин эмас. Курашдаги ана шу йўналишларнинг ҳаммаси ягона бир оқим бўлиб бирлашганида халқлар фронти мустаҳкам бўлади.

Революцияни экспорт қилиш шиори марксизм нуқтаи назарига тамомила зиддир ва шу сабабли бу шиорни амалий суратда қўллаш қораланиши лозим. Халқлар қандай ижтимоий тузум шароитида яшашни истаётганликларини ўзлари ҳал қилишлари керак. Революциялар вазият, жой ва вақтдан ажралиб қолган шиорларга боғлиқ бўлмайди, балки зарур заминларнинг етилишига боғлиқ бўлади. Бевақт илгари сурилган шиор партияни халқ билан бирлаштирмайди, балки уларни бир-биридан ажратиб юборади.

Кейинги қарийб йигирма йиллик давр тажрибаси шу нарсани ҳам исбот этадики, мустамлакачилик системаси жаҳон социалистик системасининг вужудга келиши ва кучлар нисбатининг ўзгариши таъсирида бузилиб тарқалиб кетди. Мустамлакачи давлатлар асорат остига олинган халқларни бундан буён ҳам эзишдан ожиз бўлиб қолдилар, мазлум халқлар эса социализм дунёсига таяниш имкониятига эга бўлдилар.

Тинчлик йўлида олиб бораётган курашимиз натижасида бутун жаҳонда юз миллионларча кишилар социализм ва тинчлик ягона бир тушунча эканлигини, социалистик мамлакатлар, коммунистлар тинчлик ғалабаси учун энг изчил ва энг қатъий курашчилар эканлигини англаб олдилар. Тинчлик — халқларнинг буюк орзусидир. Тинчлик йўлидаги курашимиз миллионларча янги коммунистларни тарбиялаб ўстирди ва кўп миллионли омманинг социалистик мамлакатларга ва коммунистларга самимий хайрихоҳлик билан қарашини таъминлади. Империалистларнинг тинчлик тўғрисидаги сохта гаплар билан халқларни алдашига йўл қўя олмаймиз.

Биз ҳозирги вақтда социализм билан тинчликнинггина эмас балки социализм билан фароғатнинг ҳам ягона бир тушунча бўлиши учун курашмоқдамиз. Бунинг учун ҳар бир социалистик мамлакат ўз экономикасини ривожлантириши зарур ва шу билан бирга социалистик мамлакатлар ўртасида иқтисодий ҳамкорлик бўлиши ҳам, шубҳасиз, зарур. Интернационализм принципларига асосланган иқтисодий ҳамкорлик нимадан иборат эканлигини биз ўз тажрибамиздан билиб турибмиз. Венгрия озод қилинганидан кейин ёки 1956 йилдаги контрреволюциядан кейин Совет Иттифоқи ёки социалистик мамлакатлар бизни ўз ҳолимизга ташлаб қўйганларида нима бўлур эди? Иқтисодий ҳамкорлик бир икки йилга ва ҳатто ўн — йигирма йилга қараб белгиланмайди. Социализм бугун инсониятнинг умумий истиқболидир. Биз иқтисодий соҳада ҳам шундай ишлашимиз керакки, халқларнинг ҳозирги ва келажакдаги манфаатларига мумкин қадар яхшироқ хизмат кўрсатайлик.

(Давоми тўртинчи бетда).

ЎРТОҚ ЯНОШ КАДАР НУТҚИ

(Давоми. Боши учинчи бетда).

Жаҳон социалистик системасидаги мамлакатларнинг, барча коммунистик ва ишчи партияларнинг империализмга қарши, социал тараққиёт учун, миллий мустақиллик ва тинчлик ишининг ғалабаси учун ўз кучларини бирлаштиришлари курашимизнинг муваффақият қозониши учун гаровдир.

Марксизм-ленинизм кишиларни оқ ва қора деб, европалик, осиёлик, африкалик ва латин америкалик деб ажратиб турмайди. марксизм-ленинизм синфларнигина бир-биридан фарқ қилади, золимлар билан мазлумларни бир-биридан фарқ қилади. Марксизм-ленинизм миллий ва социал озодлик учун курашда барча эзилувчилар ва эксплуатация қилинувчиларнинг манфаатлари бир-бирига мос келади, деб таълим беради. Шу сабабли, улар ўз сафларини жипслаштиришлари лозим.

Коммунистик ва ишчи партиялар Москва кенгашларининг Декларацияси ва Баёноти шу кенгашларда қатнашган партияларнинг замонамизнинг асосий масалалари юзасидан позицияларини тўғри белгилаб берди. Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитети ана шу ҳужжатларни тўғри деб, бу ҳужжатларда баён қилинган қоидалар турмуш томонидан тасдиқланди ва, бинобарин, уларни қайтадан кўриб чиқишга эҳтиёж йўқ, деб ҳисоблайди. Бу ҳужжатларнинг тўғри эканлиги социалистик мамлакатлар тараққиётининг умумий бориши билан, бугун дунёда коммунистик партиялар мустаҳкамланаётганлиги, тараққиёт кучлари ўсиб бораётганлиги билан, миллий мустақиллик йўлидаги ҳаракат эса янгидан-янги муваффақиятларга эришаётганлиги билан тасдиқланди.

Коммунистик ва ишчи партияларнинг 1960 йилда Москвада бўлиб ўтган кенгаши Баёнотида тўла асос билан бундай дейилган эди: «Замонамизнинг энг муҳим проблемаларини тинчлик, демократия ва социализм манфаатларини кўзда тутиб янгича ҳал этиш учун реал имкониятлар вужудга келди».

Хитой ўртоқларимизнинг бирликни бузиш йўлидаги уринишлари бутун жаҳонда социал тараққиёт учун, миллий мустақиллик ва тинчлик учун авж олиб кетган курашга халақит беради, жаҳон ишчилар ҳаракатининг ва ўз мустақиллиги учун курашаётган халқларнинг ўтган йилларда эришган натижаларини хавф остида қолдиради.

Коммунистик ва ишчи партияларнинг мустаҳкам бирлигигина бу партияларнинг тинчлик учун курашда, капиталистик мамлакатларда олиб борилаётган синфий курашда, миллий озодлик ҳаракатида етакчи роль ўйнашларини таъминлай олади. Аммо, ҳар қандай бузишлардан холи бўлган марксизм-ленинизмгина ана шу бирлик учун асос бўла олади. XX съезднинг қарорлари ва бутун халқаро ишчи ҳаракати учун амалда бўлган Москва кенгашлари ҳужжатларининг қоидалари асос қилиб олинган принципиал бирликдан бошқача бирлик бўлиши мумкин эмас. Ўз халқининг ва инсониятнинг тақдири учун ўз масъулиятини жиддий суратда англаган ҳар бир коммунист худди шундай фикр юритади.

Биз халқаро ишчи ҳаракатининг бирлигини сақлаш учун шу вақтгача ҳамма чораларни кўриб келдик ва бундан буён ҳам ҳамма чораларни кўрамиз. Аммо биз тўғрилиги практикада исбот қилинган ва инсониятнинг тақдирига тааллуқли энг муҳим масалаларда бирдан-бир тўғри марксистик нуқтаи назарни ифода этадиган принципиал қоидаларда ён берилишига асло рози эмасмиз.

Биз Совет Иттифоқи ҳукуматининг ҳозирги халқаро аҳволга берган баҳосига тамомила қўшиламиз ва Совет Иттифоқининг ташқи сиёсатини қўллаб-қувватлаймиз. Биз шундай фикрда турибмизки, Совет Иттифоқи ҳукумати ўзининг ташқи сиёсатида реал мавжуд халқаро аҳволга, бу аҳволни илмий таҳлил этишга, кучларнинг таркиб топган нисбатига асосланмоқда.

Биз ёппасига ва батамом қуролсизланиш учун кураш жуда муҳим курашдир, деб ҳисоблаймиз, чунки бу кураш тинчликка ташна бўлган омма олдига реал мақсадларни қўяди. Тинчликка эришишни ўз олдига умуман бир мақсадгина қилиб қўядиган, лекин урушнинг олдини олиш, тинчликни ҳимоя қилиш соҳасида конкрет вазифаларни белгиламайдиган ҳар қандай кураш қуруқ ва бебурд кураш бўлиб қолади. Ёппасига ва батамом қуролсизланишга эришиш — худди ана шундай конкрет вазифадир.

Социалистик мамлакатлар ёппасига ва батамом қуролсизланиш учун курашни тўхтатиб қўйсалар ҳамда тинчликка ва қуролсизланишга эмас, балки урушга ва қуролланишга интилаётганларга бу шиорни бериб қўйсалар, буни ҳеч бир нарса билан изоҳлаб бўлмас эди. Империалистлар қуролланиш пойгасини ўтказаётганликларини жаҳон халқлари билиб турсалар ва бу нарса қандай хавф туғдираётганлигидан хабардор бўлсалар, бу ҳол халқларни сафарбар қилади ва қуролсизланишга ёрдам беради. Бу эса агрессия кучларини фош қилишга ва яккалаб қўйишга имкон беради.

Биз ядро қуроли синовларини тўхтатиш учун курашмоғимиз лозим. Шу вақтгача битимга келишга муваффақ бўлинмаганлиги музокаралардан воз кечиш учун асос бўлолмайди. Яна бунинг устига фактлар Америка Қўшма Штатларидаги ҳукмрон доиралар ҳам ҳозир бу масалани ҳал қилишдан осонлик билан бўйин товлай олмасликларини кўрсатиб турибди.

Совет Иттифоқи қуролсизланиш учун, ядро синовларини тақиқлаш учун зўр бериб курашаётганлиги билан бир қаторда, чет мамлакатларнинг территорияларидаги ҳарбий базаларни тугатиш учун, Варшава шартномасига аъзо бўлган мамлакатлар билан Атлантик пакти мамлакатлари ўртасида ҳужум қилмаслик тўғрисида шартнома тузиш учун курашмоқда. Биз Варшава шартномаси ташкилотини мустаҳкамлашга интилмоқдамиз ва модомики бунинг учун зарурат бор экан, биз бу ташкилотни мустаҳкамлай берамиз, лекин биз кескинликни юмшатишга қаратилган барча оқилона таклифлар устида музокаралар олиб боришга ҳамиша тайёрмиз.

Шуни кўрсатиб ўтиш керакки, Совет Иттифоқининг музокаралар олиб боришга тайёр эканлиги, унинг эпчил дипломатияси тинчлик ва қуролсизланиш проблемаларининг ҳозирги кунда инсониятга анча равшан бўлиб қолишига кўп жиҳатдан ёрдам бермоқда ва халқлар тинчликни истасалар, кимларга қарши ва нималар учун курашишлари лозимлигини тобора кўп тушунмоқдалар.

Биз Совет Иттифоқининг Германия масаласига ва Ғарбий Берлин проблемасини бартараф қилишга доир таклифларини тўла равишда қувватламоқдамиз. Ғарб шу фактни назарда тутиши керакки, ҳозирги вақтда ижтимоий тузуми турлича бўлган иккита немис давлати бор, бу давлатларни бирлаштириш немис халқининг ишидир, чунки четдан ва юқоридан туриб бу давлатларни бирлаштиришга мажбур қилиб бўлмайди.

Ғарбий Германияда тикланиб олган ва йилдан-йилга тобора кўпроқ хавф туғдираётган немис империализмини жиловлаб қўйиш ҳозирги вақтдаги энг муҳим вазифадир. Бу иш венгер халқининг — тинчликка интилаётган халқнинг, Европадаги агрессив герман империализми қандай кулфатлар келтиришини ўз тақдирида неча марталаб синаб кўрган халқнинг манфаатларига мос бўлиб тушмоқда.

Биз мустамлакачилик системасини батамом ва узил-кесил тугатиш тўғрисида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг XV сессиясида Совет Иттифоқи қилган таклифларни буткул қувватламоқдамиз. Бу таклифларнинг руҳи ҳозирги вақтда халқаро практикада барқарор бўлиб қолди. Ҳозирги вақтда фақат энг ашаддий мустамлакачиларгина: Португалиянинг ҳукмрон доиралари, Жанубий Африка ирқчилари ва бошқа фашистларгина бунга ошкора қарши чиқишга ботинмоқдалар.

Эндиликда уруш тақдирга ёзилган муқаррар бир нарса эмас. Бироқ, халқларга тинчликни таъминлаб бермоқ учун социалистик лагерь мамлакатларининг бирлигини мустаҳкамламоқ, уларнинг қувватини кўпайтирмоқ, миллий мустақиллик учун курашда тараққиёт кучларининг бирлигини мустаҳкамламоқ, омманинг курашини ташқи сиёсат билан қўшиб олиб бормоқ зарур.

Совет Иттифоқи бутун дунёда тинчликни ҳимоя қилиш ишида курашнинг катта қисмини ўз зиммасига олаётганлигини билиб ва кўриб турибмиз. Совет Иттифоқи энг замонавий қурол билан таъминланган, тинчликнинг энг зўр гарантияси бўлган ғоят қудратли армияни вужудга келтирди ва уни жанговар тайёр ҳолда сақлаб турибди. Совет халқи бу қуролли кучларни қурбонлар бериб вужудга келтирди ва сақлаб турибди, чунки империалистларни тийиб туриш ва жиловлаб қўйиш учун шундай қилиш мутлақо зарур эканлигини билади.

Тинчлик учун кураш мана шу қудратга таянмоқда. Тинчлик ва миллий мустақиллик учун курашаётган ҳар бир халқ ўз орқасида мана шу қудрат турганлигини ҳис қилмоқда. Бу шундай кучдирки, буни империалистлар ҳисобга олмоқдалар ва эътироф қилмоқдалар. Кези келганидан фойдаланиб, мен совет халқига тинчликни таъминлаш йўлидаги курашда шунчалик катта куч сарфлаб, шу қадар оғир юкни ўз зиммасига олиб турганлиги учун венгер халқининг ташаккурини ва миннатдорчилигини изҳор қилмоқчиман. Венгрия Халқ Республикаси тинчликни ҳимоя қилиш соҳасидаги умумий вазифаларни бажаришга Варшава шартномасининг аъзоси сифатида ўз ҳиссасини қўшмоқда.

Ҳурматли ўртоқлар!

Кейинги бир неча йил ичида қилган ишларимизни ва эришган ютуқларимизни гапириб ўтишга ижозат бергайсиз.

Бизнинг делегациямиз 1957 йилнинг баҳорида бу ерга келган вақтда бизнинг партиямиз, ҳукуматимиз ва халқимиз Венгрия Халқ Республикасида қонуний тартибни тиклаш учун, венгер халқининг социалистик турмушини ва келажагини таъминлаш учун, контрреволюцион исён кўтарган кучларга қарши курашни давом эттирмоқда эди.

Бу курашда партия ва ҳукумат социализмга содиқ бўлиб қолган венгер халқи оммасига, бутун дунёдаги прогрессив кучларнинг хайрихоҳлигига таяниб иш олиб борди. Биз ўзимизни бардам ҳис қилиб турдик, чунки Совет Иттифоқи Коммунистик партияси. Совет Иттифоқи ҳукумати ва совет халқи ўша вақтда бизни ўз дўстлари деб қабул қилдилар ҳамда ташвишларимизни ғоят тушуниб биз билан бирга тортдилар, курашимизда бизга мадад ва ёрдам бериб турдилар.

Эндиликда сиз, азиз ўртоқларга, шуни айтишимиз мумкинки, биз Совет Иттифоқидан ва социалистик лагернинг бошқа қардош мамлакатларидан, халқаро ишчилар ҳаракатидан олинган бу мадад ва ёрдамдан фойдаланишга муваффақ бўлдик; бу ёрдам бекорга кетмади.

Биз марксчи-ленинчи партиямизни тиклаб олдик. Венгрия Социалистик ишчи партияси социализм қураётган венгер халқига қатъиян ва дадиллик билан раҳбарлик қилмоқда. Бизнинг халқ демократик давлатимиз мустаҳкам давлатдир, ишчилар, деҳқонлар, интеллигенциянинг — бутун меҳнаткаш халқнинг ишончи ва мададидан фойдаланмоқда.

Мамлакатимизда социализм қурилаётганлиги халқнинг жуда катта ғайратини қўзғатиб юборди. Биз экономика ва маданият соҳасида анчагина муваффақиятларга эришдик. Биз Венгрия қишлоқ хўжалигини социалистик негизда қайта қуриб олдик, шу сабабли, социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари мамлакат халқ хўжалигида танҳо ҳукмрон бўлиб қолди. Партиямизнинг 1962 йил ноябрда бўлиб ўтган VIII съезди шунга асосланиб, биз социализм асосларини қуриб бўлганлигимизни ва социалистик жамиятни тўла қуриш даврига кирганлигимизни қайд қилди.

1958—1960 йилларга мўлжалланган уч йиллик планни ўтган йиллар мобайнида муваффақиятли бажардик ва ҳозир иккинчи беш йиллик планни бажаришнинг учинчи йилида турибмиз. 1958 йилдан 1962 йилга қадар социалистик саноатда ишлаб чиқариш 50 процент кўпайди. Химия саноати ишлаб чиқаришни икки баравардан зиёдроқ, машинасозлик эса 74 процент кўпайтирди. Бизнинг саноат ишлаб чиқаришимиз 1962 йилда 1938 йилги даражадан тахминан беш баравар ошиб кетди. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг ялпи маҳсулоти 1958—1961 йилларда ўрта ҳисоб билан 1950—1957 йиллардаги ўртача даражадан 20 процент ошиқ бўлди.

Бизнинг маданий революциямиз ҳам катта қадамлар билан олға бормоқда. Биз халқ маорифини ислоҳ қилдик, бу эса мактабни турмушга тағин ҳам кўпроқ яқинлаштирмоқда ва ўқувчиларнинг мактабда ўқиб турган вақтларидаёқ ишлаб чиқариш меҳнати билан таништириш имкониятини бермоқда. Бизнинг мамлакатимизда саккиз йиллик умумий таълим мажбурий бўлиб қолди. Умумий ўрта таълимни амалга оширишимиз мумкин бўладиган вақт яқинлашиб қолди, деб ҳисоблаймиз.

Ўтган йиллар ичида халқимизнинг турмуш даражаси ошди. Ишчилар ва хизматчиларнинг реал даромадлари, шунингдек кооперативлашган деҳқонларнинг реал истеъмоли кўпайди. Қишлоқ хўжалиги социалистик негизда қайта қурилганлиги, деҳқонларнинг социал таъминоти масаласи ҳал қилинганлиги сабабли мамлакат аҳолисининг ҳаммаси социал страхование системасига тўла равишда жалб қилинди, яъни медицина хизматидан текин фойдаланмоқда, пенсия билан таъминланиш ҳуқуқини олди.

Азиз ўртоқлар!

Социализм асосларини қуриш тугалланиши билан жамиятимизнинг синфий структураси тубдан ўзгарди. Ишчилар синфи социалистик саноатда банддир. Илгариги шаҳар майда буржуазиясининг анчагина қисми ҳунармандчилик кооперациясига бирлашган ёки халқ хўжалигининг турли соҳаларида ишламоқда. Венгрия қишлоқларида аввалги синфий табақаланиш тугатилди, эндиликда камбағаллар, ўрта ҳоллар ва қулоқлар йўқ. Бизнинг интеллигенциямиз, инженерларимиз, педагогларимиз, врачларимиз, тадқиқотчиларимиз ва олимларимиз социалистик саноат, социалистик қишлоқ хўжалиги ва социалистик давлатнинг турли илмий, маданий ва ўқув муассасаларида ишламоқдалар.

Венгрияда социализм асосларини вужудга келтириш тугалланганлиги сабабли бизда эксплуататор синфлар ва эксплуатация қилинувчи синфлар қолмади. бизнинг жамиятимиз ишчилар синфи, деҳқонлар ва интеллигенциянинг ягона социалистик жамиятда жипслашиб бориши йўлидан олға қараб катта қадам қўйди.

Бизнинг мамлакатимизда ишчилар синфининг революцион авангарди — унинг партияси жамиятга раҳбарлик қилмоқда. Ишчилар, деҳқонларнинг, барча меҳнаткаш синфларнинг иттифоқи Ватан Халқ фронти ҳаракатида ўз ифодасини топмоқда. Халқимизнинг социалистик миллий бирлиги шаклланиб бормоқда.

Венгрия Халқ Республикасида ҳозир пролетариат диктатураси бор. аммо, бизнинг давлатимиз умумхалқ давлати йўлидан ривожланиб бормоқда ва бу йўлда олға қараб силжиди. Бизнинг мамлакатимизда кишига унинг ижтимоий чиқишига ёки илгари қандай синфга мансуб бўлганлигига қараб эмас, балки унинг халққа, социалистик қурилиш ишига нақадар садоқатли бўлишига қараб, ўз билими ва ғайратини бу ишга қай даражада сарф қилаётганлигига қараб баҳо берилади.

Ўртоқлар!

Партиямизнинг VIII съезди идеология соҳасида марксизм-ленинизмнинг ғоявий ҳужумини авж олдиришимиз керак деб эълон қилди. Биз марксизм-ленинизм идеологиясини кенг ёйишда анча катта муваффақиятларга эришдик. Социализм асослари вужудга келтирилган ҳозирги пайтда эса марксизм-ленинизмнинг халқимиз фикр-идрокини тамомила қамраб олиши учун, фан ва маданиятда ҳукмрон ўринни эгаллаши учун ҳар қачонгидан кўра кўпроқ қулай шароитлар яратилди.

Бу ишни амалга ошириш мумкин ва зарур, чунки аҳоли айрим табақаларининг фикрида, онгида ўтмишдаги хато қарашларнинг, обивателларча фикр ва хулқларнинг қўпгина сарқитлари ҳали сақланиб қолган, бу эса оқибатда социалистик қурилишга тўсқинлик қилади.

Бу тадбирни шунинг учун ҳам амалга ошириш зарурки, халқаро империализм социализмнинг тобора катта муваффақиятларига эришаётганлигини кўриб ва социалистик мамлакатларга қарши уруш қилишни таҳликали бир нарса деб ҳисоблаб, тобора кўп куч ва маблағларини идеология курашига, тўғриси, унинг ўзи идеология кураши деб атаган нарсага — кишиларнинг онгини заҳарлашга, идеология зараркунандачилигига сарф қилмоқда. Марксизм-ленинизмнинг ғоявий ҳужуми яна шунинг учун ҳам муҳимки, идеологияларнинг тинч-тотув яшаши тўғрисидаги фикрларга тамомила барҳам бериш ва буржуа идеологиясини унинг сўнгги позицияларидан ҳам суриб чиқариш керак.

Бизнинг эришган муваффақиятларимиз билан бир қаторда қийинчиликларимиз ва юмушларимиз ҳам оз эмас. Бир неча йилдан буён қурғоқчилик бўлиши орқасида қишлоқ хўжалигимизнинг тараққиёти бирмунча кечикди, бу йил эса бизда қиш қаттиқ келиб узоқ давом этди. Саноатда ҳам ташқи савдода ҳам қийинчиликлар бор. Лекин шунга қарамай, биз ўтган олти йил мобайнида анча катта муваффақиятларга эришдик, деб айта оламиз. Биз халқ ҳокимиятини қаттиқ туриб сақлаб қолдик, социализм асосларини барпо қилдик уч йиллик планни амалга оширдик ва иккинчи беш йиллик планимизни асосан муваффақиятли бажармоқдамиз Эндиликда венгер халқи қоматини рослаб олиб, социализм қураётган қардош халқлар билан бир сафда бормоқда. Биз бу билан коммунистлар сифатида ва венгерлар сифатида фахрланамиз. Бу — ишимиз ва курашимизнинг якунидир.

Азиз ўртоқлар!

Биз Венгрия Халқ Республикаси ўтган йиллар ичида эришган буюк муваффақиятлар тўғрисида, халқимиз қўлга киритган катта ғалабалар тўғрисида гапирар эканмиз, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, ҳукумати ва халқи венгер халқига ҳар соҳада кўрсатиб келаётган жуда катта ёрдамни миннатдорчилик билан эсга олиб ўтаман.

Партиямизнинг сиёсати ва кейинги йилларда партия билан меҳнаткаш халқ ўртасида вужудга келган ва ишончга асосланган мустаҳкам муносабатлар муваффақиятларни қўлга киритишимизни таъминлаётган омиллар орасида ҳал қилувчи роль ўйнайди. Венгрия Социалистик ишчи партияси ва унинг Марказий Комитети тўғри, изчил марксча-ленинча сиёсатни ўтказиб келаётганлигини ва бу сиёсат мамлакатнинг мустақиллиги ҳамда тинчлигини, социалистик қурилишнинг бир меъёрда олиб борилишини, мамлакатнинг тараққиётини. турмуш даражасининг систематик суратда оширилиши ва маданий юксалишни таъминлаётганлигини Венгриянинг меҳнаткаш халқи кўриб турибди.

Ўтмишдаги хатоларнинг тузатилиши сиёсатимизни ишлаб чиқишда муҳим роль ўйнади. Биз, сектантлик ва догматизм келтириб чиқарган оғир хатолардан, шунингдек ревизионистларнинг қўпорувчилик ишларидан тегишли хулосаларни чиқариб олдик. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX съезди белгилаб берган қоидалар ва 1957 ҳамда 1960 йилларда Москвада ўтказилган кенгашлар қабул қилган ва бутун халқаро революцион ишчи ҳаракати учун амалда бўлган ҳужжатлар бу соҳада бизга катта ёрдам кўрсатди.

XX съездда шахсга сиғиниш жиноятларининг фош қилиниши 1956 йилдаги контрреволюцион исёнга сабаб бўлди, деб бемаъни даъво қилишга сурбетларча ва қабиҳлик билан журъат этаётган кишилар топилиб қолди, бундай кишилар ҳозир ҳам учраб туради. Амалда эса Венгрияда шахсга сиғиниш партиянинг бирлигига, партиянинг омма билан алоқасига путур етказди ва ана шу бирлик ҳамда алоқани бузди, шахсга сиғиниш халқ демократик тузумини заифлаштирди. Ватанимиздаги ва чет эллардаги реакция эса оммани алдади ва чалғитди, шундан кейин рўй берган вазиятдан тузумимизга ялпи ҳужум бошлаш учун фойдаланди.

КПССнинг XX съезди Венгрия ишчилар синфи ва унинг революцион партияси қўлига ғоявий қурол берди. Венгрия ишчилар синфи ва унинг революцион партияси ана шу ғоявий қурол ёрдами билан шахсга сиғинишни ҳам, контрреволюцион исённи ҳам узил-кесил ва батамом енга олди.

XX съезд коммунистик ва ишчи партияларнинг шундай бир кишанларни парчалаб ташлашларига имкон бердики, шахсга сиғиниш, сектантлик ва догматизм шу кишанлар билан марксча фикрни бўғиб келган эдилар. Бунинг натижасида социалистик мамлакатлар омманинг ижодий ташаббусига ва бутун социалистик қурилишга халақит берган, социализмнинг жозиба кучини заифлаштирган ва пировардида революцион ишчилар ҳаракатининг кенг қулоч ёйишига тўсқинлик қилган хатолардан халос бўла олдилар.

Ўтган йилларда олиб борилган идеология ва сиёсий кураш бизда ҳам догматик ва сектантлик позицияларида туриб ревизионизмга қарши муваффақиятли кураш олиб бориш мумкин эмаслигини кўрсатди. Худди шунингдек ревизионизм позициясида туриб, сектантлик ва догматизмга қарши кураш олиб бориб бўлмайди. Марксизм-ленинизм позицияларида туриб, икки фронтда, бир томондан сектантлик ва догматизмга қарши, иккинчи томондан ревизионизмга қарши кураш олиб бориш керак.

Аммо бунинг учун ижодий фикр юритиш лозим. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX съезди бунинг намунасидир. Ўзининг субъектив нуқтаи назарини исбот қилмоқ учун Маркс, Энгельс ва Ленин асарларидан нақллар тантиб оладиган киши эмас, балки Маркс, Энгельс ва Ленин таълимотидан фойдаланишни билиб олган киши марксчи-ленинчидир; ҳозирги даврнинг мураккаб масалаларини марксча-ленинча кўриб, таҳлил эта оладиган ва ҳал эта оладиган партия марксчи-ленинчи партиядир.

Ўртоқлар!

Венгрия Халқ Республикаси социалистик тараққиётнинг тўғри йўлидан бормоқда, бизлар ҳам улуғ умумий ишимизни қўлдан келган қадар олға силжитиб бормоқдамиз.

Фактларнинг ва муваффақиятларнинг таъсири билан Венгрия Халқ Республикасининг халқаро миқёсдаги обрўси шу қадар ўсдики, ҳатто бизга ашаддий душман бўлган доиралар ҳам бизга нисбатан ўз муносабатларини ўзгартиришга мажбур бўлдилар. Эндиликда улар Венгрия Халқ Республикаси билан ўз муносабатларини нормаллаштиришга интилмоқдалар. Биз соғлом фикр юритиш ва реал сиёсат нишоналарини табриклаймиз ва муносабатларни нормаллаштириш йўлидаги самимий ҳаракатга худди шундай самимият билан жавоб берамиз.

Азиз ўртоқлар!

Азиз совет дўстларимиз!

Венгрия коммунистларининг, венгер халқининг социалистик қурилиш, халқаро ишчилар ҳаракати ва халқаро аҳволга тааллуқли ана шу энг муҳим масалалардаги нуқтаи назари мана шундай. Партиямизнинг — Венгрия социалистик ишчи партиясининг VIII съезди яқин йилларга мўлжалланган программамизни белгилаб берди. Бизнинг сиёсатимиз ўзгармайдиган сиёсатдир, биз ўз юртимизда одатда шу гапларни айтиб келмоқдамиз, ҳозир бу ерда ҳам шу гапларни айтамиз. Биз бундан буён ҳам ана шу сиёсатга амал қила берамиз, чунки биз ҳаётда синаб кўрилган йўлимизни оғир курашда босиб ўтдик. Биз бу йўлдан ўнгга ҳам, сўлга ҳам тойиб кетмаймиз.

Империалистик пропаганда ҳамма нарсани ўз мезони билан изоҳлаб беришга маҳлиё бўлиб қолган. Империалистик мамлакатларда Венгрия Халқ Республикасининг ҳозирги раҳбарлиги ва унинг сиёсати тўғрисида гап борганида, бизда Хрушчев тарафдорлари ҳокимият тепасида турибди, деган иборани кўп ишлатадилар.

Биз айтамизки, Венгрияда бирор шахснинг тарафдорлари эмас, балки ишчилар синфига содиқ бўлган кишилар ҳокимият тепасида турибди. Сиёсат дўстона муносабатлар билан боғланган бир ҳовуч шахсларнинг инжиқликларига қараб эмас, балки марксизм-ленинизмнинг ҳамиша ғолиб идеялари билан. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX съезди чизиб берган режалар билан, коммунистик ва ишчи партияларнинг 1957 ва 1960 йилларда Москвада бўлиб ўтган Кенгашларининг умумий идеялари ва принциплари билан, партиямиз ва халқимиз тарихий курашининг бутун тажрибаси билан белгиланади.

Ҳозирги кунда Венгрияда масъул партия ва давлат лавозимларида ишлаётган кишилар Никита Сергеевич Хрушчевни рус большевиги, чиниққан коммунист сифатида, курашнинг олдинги сафларида бораётган ва бу курашни шубҳасиз зўр маҳорат билан олиб бораётган маҳкам ва принципиал киши сифатида астойдил ҳурмат қиладилар. Айни вақтда шу нарса ҳам шубҳасизки, ўртоқ Хрушчев XX съезднинг ва биргаликда қабул қилинган ҳужжатларнинг идеяларига содиқдир, худди шунингдек биз, венгер коммунистлари ҳам XX съезднинг ва биргаликда қабул қилинган ҳужжатларнинг идеяларига содиқмиз. Бинобарин, бизларни Хрушчевнинг тарафдорлари деб бемалол аташлари мумкин. Мен ҳар бир кишини ишонтириб айта оламанки, бизни шундай ном билан аташлари бизни сира ҳам хафа қилмайди, балки биз шу ном билан фахрланамиз ва доим фахрлана берамиз.

Аммо бутун гап шундаки, шахсга сиғиниш жиноятлари туфайли ҳам, ревизионистларнинг хиёнати туфайли ҳам венгер коммунистлари қон тўкиб, кўп қурбон бердилар. Ғоявий ва сиёсий хатолар бутун халқимизга, социалистик жамият қурилишига зарар етказди. Венгрия социалистик ишчи партияси тарихнинг оғир сабоқларини яхши билиб олди ва шу сабабли комил ишонч билан марксизм-ленинизм байроғи остида бормоқда.

Ревизионистик қарашларнинг мухлислари ҳам, догматик қарашларнинг мухлислари ҳам бизнинг сафларимизни бўшаштира олмайди. Уларни умуман фақат икки хусусият бирлаштиради. Бу хусусиятларнинг бири майда буржуа сохта революцончиликдан, иккинчиси советларга қарши руҳдан иборат.

Ҳурматли ўртоқлар!

Дўстлар!

Бизнинг делегациямиз Совет Иттифоқи бўйлаб қилган сафаридан янада зўр ва қатъий ишонч билан қайтиб келмоқда. Кўрган нарсаларимизнинг ҳаммаси бизга янги куч бағишлади, кўнглимизни шодлик ва ифтихор туйғулари билан тўлғизди. Биз ана шу ажойиб сафаримиз учун, кўпгина унутилмас таассуротлар олишимиз учун имконият яратиб берган Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетидан, Совет ҳукуматидан ва бутун совет халқидан миннатдормиз. Самимий меҳмондўстлигингиз учун яна бир марта чин кўнгилдан ташаккур изҳор қиламиз.

Бизнинг делегациямиз кейинги кунларда бизни бирлаштираётган дўстлик ва қардошлик тўғрисида кўп гапирди. Мен сизларни ишонтириб айта оламанки, совет-венгер дўстлиги партиямиз учун ва халқимиз учун тантанали воқеалар муносабати билан айтиладиган дабдабали сўз эмас, бу дўстлик бизга доим куч бағишловчи манбадир, социализм, коммунизм ва тинчлик ғалабаси учун, миллий тараққиёт учун доимий курашдаги қуролимиз ва қалқонимиздир.

Совет-венгер дўстлигига садоқатни марксизм-ленинизм идеяларига, коммунизм байроғига, венгер халқининг асл манфаатларига садоқат деб, бир-биримизга садоқатли бўлиш деб биламиз.

Яшасин Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва унинг Никита Сергеевич Хрушчев бошчилигидаги Марказий Комитети!

Яшасин коммунизм қураётган қудратли Совет Иттифоқи!

Яшасин совет ва венгер халқларининг бузилмас дўстлиги!

Коммунизм ва тинчлик яшнай берсин ва ғалаба қозонаверсин!

(Гулдурос, давомли қарсаклар. Ҳамма ўрнидан туради. Совет-венгер дўстлиги шарафига табрик сўзлари, «Ура!» хитоблари янграйди).

* * *

Митинг ғоят баланд руҳ билан ўтди. Кремлдаги Съездлар саройининг жуда катта залида гулдурос қарсаклар, абадий ва бузилмас совет-венгер дўстлиги шарафига табрик хитоблари эшитилиб турди. (ТАСС).

КРЕМЛДА ВЕНГРИЯ ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИ ПАРТИЯ-ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ШАРАФИГА ҚАБУЛ МАРОСИМИ

МОСКВА, 20 июль. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати бугун Катта Кремль саройида Венгрия Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегацияси шарафига қабул маросими ўтказдилар.

Қабул маросимида Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Венгрия революцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг Раиси Янош Кадар бошлиқ делегация аъзолари ҳозир бўлдилар.

Қабул маросимида совет томонидан КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев рафиқаси билан бирга, шунингдек Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг бошқа раҳбарлари ҳозир бўлдилар.

Меҳмонлар орасида чет эл дипломатлари ҳам бор эди.

СОВЕТ-ВЕНГРИЯ ҚЎШМА БАЁНОТИ ИМЗОЛАНДИ

МОСКВА, 20 июль. (ТАСС). Бугун Катта Кремль саройида Совет-Венгрия қўшма баёноти имзоланди.

Баёнотни КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев ва Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Венгрия революцион ишчи-деҳқон ҳукуматининг Раиси Янош Кадар имзоладилар.

Баёнотни имзолаш вақтида Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг раҳбарлари, шунингдек Венгрия Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегациясининг аъзолари ҳозир бўлдилар.

БУГУН—МЕТАЛЛУРГЛАР КУНИ

Илғор усулларни қўллаб

Бугун катта тўй. Улуғ айёмни зўр шодиёналик ва хурсандлик билан байрам қиламиз. Мана бир неча йилдан бери Металлурглар кунини нишонламоқдамиз. Бу Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг Ватанимиз металлургия саноатини ривожлантириш, халқ хўжалигининг бу муҳим соҳасида ишлаётган кишиларнинг меҳнати қадр-қимматини ошириш ҳақида қилаётган катта ғамхўрликларининг бир кўринишидир. Биз ҳар йилгидек бу йил ҳам ўз байрамимизга муносиб совғалар билан келиш учун астойдил меҳнат қилдик.

Корхона бўйича ярим йиллик ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш топшириғи муддатидан бир неча кун илгари адо этилди. Қўшимча равишда мингларча тонна пўлат, прокат ишлаб чиқарилди.

Пўлат ва прокат сифатини яхшилаш, таннархини камайтириш, материал ва хомашёларни тежаш борасида чакки муваффақиятларга эришилмади. Корхонамизнинг ҳар бир ишчиси унумли ва тежамли ишлаш бўйича бошланган ажойиб ҳаракатда актив иштирок этмоқда. Шу туфайли ҳам ўтган ярим йил ичида юзларча тонна пўлат, прокат, бир неча юз минг киловатт-соат электр қуввати, жуда кўп миқдорда ёқилғи ва бошқа материаллар иқтисод қилинди.

Коллективимиз техника прогрессига алоҳида эътибор бермоқда. Бунинг сабаби ҳаммага аён, албатта. Ҳозирги вақтда техникани ривожлантирмасдан етти йиллик планда белгиланган марраларга ўз вақтида етиб олиш анча мушкул. Шунинг учун ҳам халқимиз техника прогресси етти йиллик қаноти деб бечиз айтмаган.

Барча цех ва участкаларда ишлаб чиқариш жараёнларини механизациялаш ва автоматлаштириш, янги асбоб-ускуналарни жорий қилиш, мавжудларини модернизациялаш бўйича жуда катта тадбирлар амалга оширилди. Пўлатни узлуксиз қуйиш установкасининг ишга туширилиши мартен цехида меҳнат шароитини беқиёс яхшилади. Илгариги оғир ва машаққатли жараёнларнинг кўпи бартараф этилди, қолганлари эса енгиллашди.

Прокат цехида ҳам иш жараёнларини такомиллаштиришга қаратилган муҳим чоралар кўрилди. Жуда кўп сермеҳнат операциялар енгиллашди. Меҳнат унумдорлиги эса ошди, маҳсулот сифати яхшиланиб, таннархи арзонлашди. Цехда отжиг цехларининг иссиқлик режими автоматлаштирилди. Олдин бу машаққатли операция қўлда бошқариларди.

Ана шундай улуғ айём кунида ўзининг фидокорона меҳнати билан коллектив ютуқларининг баракали бўлишига муносиб ҳисса қўшаётган ажойиб кишиларимиз ҳақида бир-икки оғиз илиқ сўз айтмай бўладими. Уларни ҳар қанча мақтасанг ҳам камлик қилади. Ахир ана шундай жонкуярлар туфайли катта-катта зафарлар қўлга киритилаяпти. Пўлат эритувчилардан Анвар Тошпўлатов, Шерали Хамроқулов, Петр Желяев, Азим Муродов, прокат цехи коммунистик меҳнат бригадаларининг бошлиқлари — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Саид Нуриддинов, республика Олий Советининг депутати Қурбонали Тошматов ва бошқа ўнлаб металлургларимиз шулар жумласидандир. Улар корхонага янги келган ёшларга ўз иш тажрибаларини тинмай ўргатиб, корхонамиз эҳтиёжи учун ўз касбини пухта биладиган, у билан ҳақли равишда фахрланадиган янги кадрлар — пўлат эритувчилар, прокатчиларни вояга етказишмоқда.

Янгиликларга ўч коллективимиз Тошкент экскаватор заводи инженер-техник ходимларининг ватанпарварлик ташаббусларини бир овоздан маъқуллади. Бизда ҳам «инженерлик соати» жорий қилинди. Шу муносабат билан техника интеллигенциямизнинг завод йиғилиши ўтказилди. Унда ҳар бир инженер техник йил мобайнида камида 400 сўм иқтисодий фойда берадиган таклиф билан чиқиши лозим деб, аҳд қилинган эди. Бу тадбир рационализаторлик ва ихтирочилик ҳаракатини янада кенгайтириб юборди. Деярлик ҳар куни янги-янги новаторлик таклифлари тушмоқда. Йил бошидан буён 200 дан ортиқ таклиф тушди. Шундан 150 таси ишлаб чиқаришга жорий қилинди. Бу ҳар йили 50 минг сўмдан ортиқ фойда беради. Рационализаторларимиз сафи ҳам кенгаймоқда. Улар ҳозир 200 кишига етиб қолди.

Умуман олганда коллективимизнинг ярим йиллик иш натижалари ёмон эмас. Лекин бундан ҳам дурустроқ ютуқларга эришиш мумкин эди. Ишимиздаги айрим камчиликлар бунга имкон бермади. Ҳали ишлаб чиқариш маданиятини яхшилаш, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот сифатини кўтариш ва бошқа шу каби техника-иқтисодий кўрсаткичларини яхшилаш бўйича кўп ишлар қилишимиз керак. Бунинг учун бизда барча имкониятлар бор. Вазифамиз ана шу имкониятлардан ишнинг кўзини билиб фойдаланиш ва етти йиллик бешинчи йилини муваффақиятли якунлашдан иборат. Ҳеч шубҳа йўқки, бизнинг аҳил, иноқ коллективимиз бундан буён ҳам фидокорона меҳнат қилади, давлат топшириқларини ўз вақтида ва сифатли бажариш учун тинмай кураш олиб боради.

Х. ҒАНИЕВ,
Бекободдаги В. И. Ленин номли Ўзбекистон металлургия заводи касаба союз комитетининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

Редактор ўринбосари
И. СУЛАЙМОНОВ.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри.
Р. 06568. Индекс 64695. Нашр. № 1640.